

ผลการดำเนินงานโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง

Performance of Debt Reduction Project for Small Famers in

Phatthalung Province

ทินากร เกิดผล

Thinakorn Kerdpol

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการธุรกิจเกษตร

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Minor Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Agribusiness Management

Prince of Songkla University

2554

ชื่อสารนิพนธ์	ผลการดำเนินงาน โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย ในจังหวัดพัทลุง
ผู้เขียน	นางทีนากร เกิดผล
สาขาวิชา	การจัดการธุรกิจเกษตร
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ (2) พฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการฯ ของเกษตรกร (3) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการฯ และ (4) ทักษะของเกษตรกรต่อโครงการฯ ใช้ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 120 ราย ใช้แบบสอบถามเชิงโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงปริมาณโดยใช้สถิติ t

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 46.0 ปี มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.2 คน เป็นสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็กหรือกำลังศึกษา จำนวน 1.5 คน/ครัวเรือน และเป็นสมาชิกที่อยู่ในวัยแรงงาน จำนวน 2.5 คน/ครัวเรือน เกษตรกรร้อยละ 70.0 ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก ส่วนอาชีพรองมีทั้งในภาคและนอกภาค การเกษตร เช่น ทำนา ทำประมง เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับจ้าง เป็นต้น พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 15.8 ไร่/ครัวเรือน โดยใช้ทำสวนยางพารามากที่สุดเฉลี่ย 9.0 ไร่/ครัวเรือน

นอกจากเป็นสมาชิกสหกรณ์แล้ว เกษตรกรยังเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินชุมชนหรือสถาบันการเงินอื่นอีก เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ช.ก.ส. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ เป็นต้น ซึ่งองค์กรหรือสถาบันการเงินเหล่านั้นตั้งอยู่ใกล้บ้าน มีความสะดวกในการติดต่อขอรับบริการ ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ของเกษตรกรเฉลี่ย 9.3 ปี เกษตรกรมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์หลายด้าน เช่น ด้านสินเชื่อ ด้านเงินฝาก ด้านธุรกิจซื้อ ด้านธุรกิจขายและด้านการส่งเสริมการเกษตร

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ทุกคนมีคุณสมบัติตามที่กำหนด กล่าวคือ มีหนี้เงินกู้รวมทุกสัญญาไม่เกิน 100,000 บาท เกษตรกรรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการฯ ได้รับคำแนะนำและชักชวนเข้าร่วมโครงการฯ จากบุคลากรของสหกรณ์เอง คือ ฝ่ายจัดการสหกรณ์ คณะกรรมการ

ดำเนินการสหกรณ์ และสมาชิกสหกรณ์ เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าระยะเวลาในการดำเนินงานตามโครงการฯ มีความเหมาะสมแล้ว เกษตรกรร้อยละ 72.5 มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามโครงการฯ และกิจกรรมต่างๆ ทุกครั้งที่สหกรณ์นัดหมาย

ผลที่เกษตรกรได้รับจากการเข้าร่วมโครงการฯ ด้านรายได้สุทธิ ภาวะหนี้สิน และเงินออม หลังเข้าร่วมโครงการฯ พบว่าเกษตรกรมีรายได้สุทธิเฉลี่ยเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.000$) คือ เพิ่มขึ้น 52,714 บาท/ครัวเรือน/ปี เกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ยลดลง 17,893 บาท/ครัวเรือน/ปี แต่ลดลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.317$) และมีเงินออมเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.000$) คือ เพิ่มขึ้น 12,457 บาท/ครัวเรือน/ปี เกษตรกรสามารถฟื้นฟูอาชีพเดิม หรือประกอบอาชีพใหม่หรือสร้างแหล่งรายได้เสริม มีการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพตามแผนฟื้นฟูอาชีพ เช่น กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง กลุ่มปลูกผัก กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มทำนา กลุ่มทำสวน เป็นต้น และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์และชุมชนมากขึ้น

ทัศนคติของเกษตรกรต่อโครงการฯ พบว่าในภาพรวมเกษตรกรมีระดับทัศนคติดีปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็น 3.22 กล่าวคือ มีความเห็นว่าการให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลผ่านโครงการฯ สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจ แก้ไขปัญหาด้านหนี้สิน และความยากจนของเกษตรกรได้ ทำให้เกษตรกรได้รับโอกาสในการฟื้นฟูอาชีพ อีกทั้งเกษตรกรยังได้รับความสะดวกในการให้บริการของเจ้าหน้าที่สหกรณ์และหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบโครงการฯ ได้ในระดับดีปานกลาง

Minor Thesis Title	Performance of Debt Reduction Project for Small Famers in Phatthalung Province
Author	Mrs. Thinakorn Kerdpol
Major	Agribusiness Management
Academic Year	2010

Abstract

The research aims to study (1) the social and economic features of the farmers participating in the project (2) the farmers' behavior on the project participation (3) impact on the project participation and (4) the farmers' attitudes towards the project. The secondary and primary data was compiled. The sampling group was purposively defined as 120 cooperative members which participate in the project. The structured questionnaires were applied in the data collection. The data was analyzed by the descriptive statistics i.e. frequency distribution, percentage. Meanwhile, the quantitative analysis is applied by t-statistic.

The results reveal that the farmers taking part in the project are mostly female. The average age is 46.0 years old. The respondents are married status, and staying as couples. They are mostly Buddhists, and primary level educated. The household members are 4.2 people in average. The members, who are in childhood or studying, are 1.5 people / household. The members, who are as workforce, are 2.5 people / household. The farmers, 70.0%, are doing rubber plantations as their main career. Their supplementary careers are implemented in and out of the agricultural sectors such as rice farming, fishery, animal raising, trading, working for wages, etc. The land area ownership is 15.8 rais / household in average while the rubber plantations mostly cover 9.0 rais / household in average.

Besides being the cooperative members, the farmers are the members of the community-based microfinance, which are village fund, saving group, BAAC group, housekeeper agriculturist group, older fund, farmers group, vocational groups, etc. Most of the mentioned organizations locate around the community, which are very convenient to access the services. The cooperative membership period is 9.3 years in average. The farmers join various cooperative activities i.e. financing, saving, selling-buying transaction, and agricultural extension.

All farmers taking part in the project are qualified as following details. They are in debt condition, and the total debt amount is 100,000.- baht in maximum. The farmers are informed of the project details, advised, and convinced to join the project by the cooperative officers, who are the cooperative management team, committee, and members. The majority view that the project period is suitable. The farmers, 72.5%, participate everytime in the project activities, and other activities scheduling by cooperative.

The results after the project participation in the aspects of net income, debt condition, and saving reveal as details. The farmers' average net income increases with the statistical significance ($P = 0.000$). The increment amount is 52,714 baht/household/year. The farmers' average debt amounts decrease, which is 17,893 baht/household/year. However, the amount decreases without the statistical significance ($P = 0.317$). The saving amount increases with the statistical significance ($P = 0.000$), which is 12,457.- baht/household/year. The farmers are capable to recover their current career and start new or supplementary career. The farmers group themselves as clusters according to the career restoring plan i.e. livestock raising, cultivation, fishery, rice farming, gardening, etc. In addition, the farmers participate in the community and cooperative activities more frequent than the previous practice.

The farmers' attitudes towards the project are listed as details. The farmers rate their attitudes towards the whole project in the moderate level with the average point 3.22. The support provided by the government through the project helps enhance the economy and solve the debt problems as well as the farmers' poverty. This results in the farmers' career recovery opportunity. Finally, the farmers access the facilitations served by the cooperative officers and the responsible government agent in the moderate level.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ เรื่อง ผลการดำเนินงานโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเป็นผลมาจากความกรุณาเอาใจใส่ให้คำแนะนำปรึกษาในกระบวนการวิจัยอย่างสม่ำเสมอ ของ รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ โดยเริ่มตั้งแต่การเขียนร่างสารนิพนธ์ การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนสารนิพนธ์อย่างถูกต้อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย รวมถึงขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุชัยญา ทองรักษ์ และอาจารย์ไชยยะ คงมณี กรรมการสอบสารนิพนธ์ที่ได้กรุณาชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูล อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และทุกคนในครอบครัว ที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจมาโดยตลอด และขอบคุณเพื่อนๆ MAB 11 ทุกคนที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ รวมทั้งมิตรภาพที่ดีระหว่างเรียน ขอขอบคุณข้าราชการ และพนักงานราชการสำนักงานสหกรณ์จังหวัดพัทลุงทุกคนที่เป็นกำลังใจให้เสมอมา ซึ่งคุณประโยชน์จากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้สำนักงานสหกรณ์จังหวัดพัทลุง หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานตามโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยต่อไป

ทินากร เกิดผล
พฤษภาคม 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
Abstract	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.5 นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจสอบเอกสาร	
2.1 โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย	7
2.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร	11
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ	14
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ	17
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	23
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 ข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล	35
3.2 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	37
บทที่ 4 ผลการวิจัยและการอภิปรายผล	
4.1 ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร	40
4.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	44
4.3 ขนาดการถือครอง และการใช้ประโยชน์จากที่ดิน	45
4.4 การเป็นสมาชิกและการมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์	47
4.5 พฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้	50
4.6 ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.7 ทักษะคติของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ฯ	63
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	66
5.2 ข้อเสนอแนะ	69
5.3 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	72
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก แบบสอบถาม	76
ประวัติผู้เขียน	84

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2.1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา	36
ตารางที่ 4.1	ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร	41
ตารางที่ 4.2	ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	44
ตารางที่ 4.3	ขนาดการถือครอง และการใช้ประโยชน์จากที่ดิน	46
ตารางที่ 4.4	การเป็นสมาชิกและการมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์	48
ตารางที่ 4.5	ลักษณะการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ	51
ตารางที่ 4.6	การมีส่วนร่วมกิจกรรมตามโครงการลดภาระหนี้ฯ	53
ตารางที่ 4.7	รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร	55
ตารางที่ 4.8	รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร	57
ตารางที่ 4.9	ภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร	60
ตารางที่ 4.10	เงินออมของครัวเรือนเกษตรกร	61
ตารางที่ 4.11	ผลลัพธ์หลังสิ้นสุดโครงการฯ	62
ตารางที่ 4.12	ทัศนคติของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ฯ	64

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 โครงสร้างการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตร	13

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวิจัย

ภาคการเกษตรเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากประชากรของประเทศกว่าครึ่งหนึ่งมีอาชีพเป็นเกษตรกร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเกษตรกรมีฐานะยากจนและประสบกับปัญหาด้านหนี้สิน ผู้ที่มีปัญหามากที่สุด คือ เกษตรกรรายย่อย สาเหตุของปัญหาเกิดจากหลายปัจจัยเช่น ปัญหาด้านการผลิตจากการที่ต้นทุนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมสูงขึ้น โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในด้านปัจจัยการผลิตและการใช้แรงงานจากเครื่องจักรทดแทนแรงงานคน รวมทั้งบางครั้งผลผลิตได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากภาวะอากาศไม่เอื้ออำนวย หรือการเกิดภัยธรรมชาติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้เกษตรกรมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ เกิดภาวะหนี้สินในระบบและหนี้นอกระบบสถาบันการเงิน

ทุกรัฐบาลที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายและแผนการพัฒนาด้านการเกษตรเพื่อให้ครอบคลุมปัญหาด้านต่างๆ อย่างรอบด้าน เช่น การผลิต การตลาด การพาณิชย์ อุตสาหกรรม แหล่งเงินทุน ความยั่งยืนของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อมุ่งสู่ความอยู่ดีกินดี มีคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของประชาชนทั้งประเทศ ถึงแม้รัฐบาลได้กำหนดนโยบาย กลยุทธ์และมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์และลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้น แต่เกษตรกรกลับเป็นผู้ที่มีฐานะยากจนที่สุด และเป็นผู้ที่มีหนี้สินในระบบจากการกู้ยืมจากองค์การของรัฐ และหนี้นอกระบบ ซึ่งส่งผลต่อเนื่องต่อปัญหาต่อการผลิต รายได้ และความเป็นอยู่ของเกษตรกร ในระยะเริ่มแรก ปี พ.ศ. 2459 ได้จัดตั้งสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นสถาบันหลักของเกษตรกรเพื่อกระจายสินเชื่อแก่เกษตรกรสมาชิกให้เกษตรกรมีแหล่งเงินทุนของตนเอง ลดการพึ่งพาเงินกู้นอกระบบ ซึ่งสามารถแก้ปัญหาได้ระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดสิ้นไปจากสังคมไทยได้

นโยบายพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย เป็นนโยบายแนวประชานิยมเกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรหัวหน้าพรรคไทยรักไทยเป็นนายกรัฐมนตรี ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2544 นโยบายดังกล่าวเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า แก้ไขปัญหาความยากจนและลดภาระค่าใช้จ่ายของเกษตรกร โดยการบรรเทาและลดภาระหนี้ของเกษตรกรรายย่อย เพื่อให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีเวลาพักฟื้นตนเองจากภาระหนี้สิน ส่งผลให้เกษตรกรรายย่อยมีเงินทุนในการประกอบอาชีพมากขึ้น รวมทั้งให้มีการฟื้นฟูและปรับปรุงประสิทธิภาพ

การผลิตให้ดียิ่งขึ้น อันจะนำมาซึ่งรายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่สูงขึ้น ในระยะแรกของโครงการดำเนินการผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นสมาชิกของธนาคาร และเป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่เป็นกลไกในการกระจายเงินทุนสู่เกษตรกรตามนโยบายของรัฐบาล ทางเลือกสำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มี 2 ทางเลือก คือ ทางเลือกแรก เกษตรกรเลือกพักชำระหนี้เป็นเวลา 3 ปี โดยในระหว่างที่พักชำระหนี้ นั้น รัฐบาลจะเป็นผู้รับภาระดอกเบี้ยเงินกู้แทนเกษตรกรทั้งหมด ส่วนทางเลือกที่ 2 เป็นการลดภาระหนี้ ซึ่งเกษตรกรจะได้รับการชดเชยดอกเบี้ยจากรัฐบาลในอัตราร้อยละ 3 ต่อปี เป็นเวลา 3 ปี ซึ่งภายหลังจากที่เกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการแล้ว เกษตรกรจะได้รับการฟื้นฟูอาชีพหลังการพักชำระหนี้ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกร มีรายได้เพิ่มมากขึ้นและสามารถชำระหนี้คืนแก่ ธ.ก.ส. ได้เมื่อสิ้นสุดโครงการ (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2553)

ในระยะต่อมา รัฐบาลได้อนุมัติขยายขอบเขตของโครงการเพิ่มเติม โดยให้ครอบคลุมถึงเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรด้วย เพื่อให้เกษตรกรได้รับความช่วยเหลืออย่างทั่วถึง แต่การดำเนินการในส่วน of สหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร มีข้อจำกัดที่ไม่สามารถใช้มาตรการพักหนี้ได้เช่นเดียวกับลูกค้า ธ.ก.ส. ทั้งนี้เพราะแหล่งเงินทุนของสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรมีที่มาจากหลายแหล่ง เช่น เงินรับฝากจากสมาชิก เงินกู้ยืมจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ หน่วยงานราชการ ธ.ก.ส. ธนาคารพาณิชย์ เงินกู้ระหว่างสหกรณ์ เป็นต้น ซึ่งแต่ละแหล่งมีภาระผูกพันที่จะต้องชำระคืน รวมทั้งสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรเป็นองค์กรธุรกิจขนาดเล็ก การดำเนินงานแต่ละแห่งเป็นอิสระต่อกัน ไม่สามารถเชื่อมโยงหรือถ่ายเทเงินทุนได้เหมือนสาขาธนาคาร ทำให้เป็นสาเหตุสำคัญที่เป็นข้อจำกัดในการใช้มาตรการพักชำระหนี้ ดังนั้น ในส่วนของสมาชิกสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร รัฐบาลจึงใช้มาตรการการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายที่ใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นภาวะทางเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าและแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรที่ส่งชำระหนี้ตามปกติจะได้รับการลดดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตรา ร้อยละ 3 ต่อปีเป็นเวลา 2 รอบปีบัญชี คือ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2551 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2553 ซึ่งรัฐจะเป็นผู้รับภาระดอกเบี้ยในส่วนนี้แทน นอกจากนั้น เกษตรกรรายย่อยที่ได้รับการลดภาระหนี้จะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูอาชีพ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2553)

ณ วันที่ 1 มกราคม 2554 มีสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร จำนวนทั้งสิ้น 137 แห่ง สมาชิกจำนวนทั้งสิ้น 96,289 ราย แยกเป็นสหกรณ์ภาคการเกษตร จำนวน 92 แห่ง จำนวนสมาชิก 86,040 ราย และกลุ่มเกษตรกร จำนวน 45 แห่ง จำนวนสมาชิก 10,249 ราย อยู่ภายใต้การส่งเสริมแนะนำของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดพัทลุง สังกัดกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานหลักในการนำนโยบายของรัฐบาลตามโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยสู่การปฏิบัติ มีภารกิจในการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีปฏิบัติและเงื่อนไขต่างๆ แก่ผู้แทนสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ และได้ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2551 เป็นต้นมา จังหวัดพัทลุงมีสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ จำนวนทั้งสิ้น 45 แห่ง มีเกษตรกรรายย่อยซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวนทั้งสิ้น 11,060 ราย แยกเป็นสหกรณ์ภาคการเกษตร จำนวน 37 แห่ง จำนวนสมาชิก 9,656 ราย และกลุ่มเกษตรกร จำนวน 8 แห่ง จำนวนสมาชิก 1,404 ราย เกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการฯ ดังกล่าวได้รับเงินอุดหนุนชดเชยดอกเบี้ย ร้อยละ 3 บาทต่อปีจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดพัทลุงแล้ว จำนวน 7,145 ราย คิดเป็นร้อยละ 64.6 ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นเงิน 2,135,162 บาท และเงินอุดหนุนกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ จำนวน 3,103 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.1 ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นเงิน 9,309,000 บาท รวมเป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 11,444,162 บาท ซึ่งโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยได้ดำเนินการมาครบ 2 ปี และสิ้นสุดโครงการเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2553 (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดพัทลุง, 2553)

การศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงาน โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง จึงมีขึ้นเพื่อตอบคำถามว่า (1) ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุงเป็นอย่างไร (2) พฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการฯของเกษตรกรรายย่อยเป็นอย่างไร (3) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุงเป็นอย่างไร และ (4) ทิศนคติของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุงเป็นอย่างไร ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาจะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดพัทลุงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงาน โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง
- 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุงของเกษตรกร
- 3) เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง
- 4) เพื่อศึกษาทัศนคติของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงาน โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของงานวิจัยไว้ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ทำการศึกษา

พื้นที่ที่ทำการศึกษาคือครอบคลุมอำเภอต่างๆ ในจังหวัดพัทลุง จำนวน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอตะโหมด อำเภอเมืองพัทลุง และอำเภอปากพะยูน

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรที่เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ (ปีที่ 1 - ปีที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2551 - วันที่ 30 กันยายน 2553) จำนวน 3 สหกรณ์ ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย (1) สหกรณ์การเกษตรตะโหมด จำกัด (2) สหกรณ์การเกษตรเมืองพัทลุง จำกัด และ (3) สหกรณ์การเกษตรปากพะยูน จำกัด

2) จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยกำหนดจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา สหกรณ์ละ 40 ตัวอย่าง รวม 120 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) อนึ่ง ผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะเกษตรกรที่ได้รับเงินอุดหนุนตามโครงการลดภาระหนี้ฯ กิจกรรมการลดภาระหนี้และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดพัทลุงแล้วเท่านั้น

1.3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิเคราะห์ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ ผู้ศึกษากำหนดกรอบการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ การวิเคราะห์ผลกระทบด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ในประเด็น รายได้ รายจ่าย ภาวะหนี้สิน และเงินออม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้สถิติ t ในรูปของการทดสอบแบบจับคู่ (Paired Test) และส่วนที่ 2 คือ การวิเคราะห์ผลลัพธ์หลังสิ้นสุดโครงการฯ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

1.3.4 ขอบเขตด้านเวลา

ช่วงเวลาการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ คือระหว่างเดือน ธันวาคม 2553 ถึง มกราคม 2554

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงาน โครงการลดภาระหนี้ฯ ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง ในครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

- 1) ด้านความรู้ ทำให้ทราบลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ พฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการฯ ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการฯ และทัศนคติของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ฯ ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง
- 2) ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ นำองค์ความรู้และผลของการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน โครงการลดภาระหนี้ฯ ให้แก่เกษตรกรรายย่อยของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดพัทลุง ตลอดจนเพื่อเป็นข้อมูลให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรม และการดำเนินงานโครงการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

1.5 นิยามศัพท์

- 1) โครงการฯ หมายถึง โครงการลดภาระหนี้ฯ ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง
- 2) การลดภาระหนี้ฯ หมายถึง การให้เกษตรกรรายย่อยที่มีความตั้งใจชำระหนี้เงินกู้ตรงตามกำหนดและประสงค์ให้รัฐบาลช่วยลดภาระหนี้ฯ ได้รับการลดดอกเบี้ยลงจากอัตราปกติอัตราร้อยละ 3 ต่อปี โดยรัฐบาลจะเป็นผู้รับภาระชดเชยดอกเบี้ยให้กับสหกรณ์
- 3) เกษตรกรรายย่อย หมายถึง เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง ซึ่งมีภาระผูกพันเงินกู้อยู่กับสหกรณ์ ไม่เกิน 100,000 บาท
- 4) สถาบันเกษตรกร หมายถึง องค์กรที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 คือ สหกรณ์ประเภทการเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม และกลุ่มเกษตรกร

5) สหกรณ์ หมายถึง คณะบุคคลซึ่งรวมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันและได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

6) กรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นหน่วยงานราชการสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจในการบริหารจัดการสหกรณ์ของประเทศให้เกิดความเจริญก้าวหน้าเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้สมบูรณ์ งานของสหกรณ์จึงเป็นการทำงานส่งเสริมการดำเนินกิจการและพัฒนาสหกรณ์ให้เกิดความเข้มแข็งแข่งขันได้กับภาคธุรกิจอื่นและการอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกสหกรณ์

บทที่ 2

การตรวจสอบเอกสาร

การศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงาน โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัด พัทลุง ผู้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการ วิจัย โดยจำแนกการตรวจสอบเอกสารออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย
- ส่วนที่ 2 องค์ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร
- ส่วนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ
- ส่วนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ
- ส่วนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย

โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย เดิมมีชื่อเต็มว่าโครงการลดภาระหนี้ให้แก่ เกษตรกรรายย่อยและยากจนผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้จัดทำคู่มือ การปฏิบัติงานตามโครงการดังกล่าวเพื่อให้สำนักงานสหกรณ์จังหวัดใช้เป็นแนวทางในการ ปฏิบัติงานมีเนื้อหา ดังนี้ (1) เจตนารมณ์ของการดำเนินโครงการ (2) เป้าหมายเกษตรกรสมาชิกที่ ได้รับสิทธิ (3) คุณสมบัติเกษตรกรสมาชิกที่ได้รับสิทธิ (4) ระยะเวลาดำเนินการ (5) แนวทาง การดำเนินงาน (6) วิธีดำเนินการ และ (7) งบประมาณ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (กรมส่งเสริม สหกรณ์, 2552)

2.1.1 เจตนารมณ์ของการดำเนินโครงการ

- 1) รัฐบาลต้องการลดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพของเกษตรกรรายย่อยและ ยากจน เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพทางการเกษตรเลี้ยงครอบครัวได้ ภายใต้สภาพเศรษฐกิจ ปัจจุบัน
- 2) ช่วยให้ผู้ธุรกิจสินค้าของสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร มีการ หมุนเวียนเงินทุน โดยกำหนดให้เกษตรกรสมาชิกสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร ที่ จะได้รับความช่วยเหลือต้องส่งชำระหนี้ต้นเงินและดอกเบี้ยให้กับสหกรณ์ภาคการเกษตรและ กลุ่มเกษตรกร
- 3) ช่วยให้ผู้เกษตรกรสมาชิกได้รับโอกาสในการฟื้นฟูอาชีพเพื่อเพิ่มขีดความ สามารถในการประกอบอาชีพ

2.1.2 เป้าหมายเกษตรกรสมาชิกที่ได้รับสิทธิ

สมาชิกสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรที่มีหนี้ไม่เกิน 100,000 บาท ประมาณ 950,000 ราย มูลหนี้ ประมาณ 30,000 ล้านบาท

2.1.3 คุณสมบัติเกษตรกรสมาชิกที่ได้รับสิทธิ

- 1) เป็นสมาชิกของสหกรณ์ภาคการเกษตร ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง และสมาชิกกลุ่มเกษตรกร
- 2) มีหนี้เงินกู้แต่ละราย รวมทุกสัญญา ไม่เกิน 100,000 บาท ทั้งที่เข้าร่วมโครงการปีที่ 1 และปีที่ 2
- 3) เกษตรกรสมาชิกที่เป็นหนี้เงินกู้ก่อนวันที่ 1 ตุลาคม 2551 สำหรับปีที่ 1 และเกษตรกรรายเดิมที่ขอกู้เงินอีกครั้งต้องอยู่ในระยะเวลาของโครงการ
- 4) เกษตรกรสมาชิกต้องชำระหนี้ต้นเงินกู้คงค้างทั้งหมดหรือบางส่วนให้กับสหกรณ์ภาคการเกษตร/กลุ่มเกษตรกรจึงจะได้รับสิทธิการลดดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อปี ตามสัดส่วนของต้นเงินกู้คงค้างที่ชำระ
- 5) เกษตรกรสมาชิกต้องยืนยันว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ

2.1.4 ระยะเวลาดำเนินการ

ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2551 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2553

2.1.5 แนวทางการดำเนินงาน

กรมส่งเสริมสหกรณ์มีแนวทางการดำเนินงานโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมการลดภาระหนี้และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) กิจกรรมการลดภาระหนี้ โดยการลดดอกเบี้ยเงินกู้ให้กับเกษตรกรสมาชิกที่มาชำระหนี้เงินกู้และจะต้องจ่ายดอกเบี้ยให้กับสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรจึงจะได้รับ การลดดอกเบี้ย ร้อยละ 3 ต่อปี โดยรัฐบาลจะเป็นผู้รับภาระจ่ายดอกเบี้ยในส่วนที่สหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรลดให้กับสมาชิกแทน เพื่อให้เกษตรกรสมาชิกลดรายจ่ายในส่วน ของดอกเบี้ยเงินกู้ลง เกษตรกรจะได้มีเงินเหลือไว้ใช้จ่ายในครอบครัวหรือนำไปใช้เพื่อพัฒนาการ ประกอบอาชีพให้ดีขึ้น เงินกู้ที่เกษตรกรสมาชิกเป็นหนี้กับสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร แต่ละรายรวมทุกสัญญาไม่เกิน 100,000 บาท โดยจะได้รับการลดดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่กู้เงินในรอบ ปีบัญชีที่ผ่านมาจนถึงวันที่ชำระภายในระยะเวลาโครงการ รวมถึงเกษตรกรที่กู้ยืมและชำระหนี้ ภายในระยะเวลาโครงการด้วย ซึ่งแต่ละรายจะได้รับการลดดอกเบี้ย ไม่เกิน 2 รอบปีบัญชี
- 2) กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ กิจกรรมนี้จะสนับสนุนให้เกษตรกรสมาชิกของสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการลดภาระหนี้ ให้สามารถฟื้นฟูอาชีพเดิม หรือ ประกอบอาชีพใหม่หรือสร้างแหล่งรายได้เสริม เพื่อให้กลับมาประกอบอาชีพอย่างมั่นคงมีรายได้

เพียงพอที่จะดำรงชีพอยู่ได้อย่างพอเพียง และเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้ โดยให้ สหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรเป็นผู้รวบรวมและนำเสนอแผนฟื้นฟูอาชีพของ เกษตรกรสมาชิก รวมทั้งเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการตามแผน ซึ่งแผนฟื้นฟูอาชีพ ดังกล่าวให้ดำเนินการในลักษณะเป็นกลุ่มอาชีพตามความสมัครใจของเกษตรกรสมาชิก โดย รัฐบาลอุดหนุนเงินทุนเพื่อตั้งเป็นกองทุนเพื่อการฟื้นฟูอาชีพสมาชิกที่ได้รับการลดภาระหนี้ ให้กับสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรใช้ดำเนินการตามแผนโดยเฉลี่ยรายละ 3,000 บาท ซึ่งเกษตรกรสมาชิกสามารถนำไปใช้ในการฟื้นฟูอาชีพเดิมหรือประกอบอาชีพใหม่ เช่น ด้านพืช ด้านปศุสัตว์ ด้านประมง และอื่นๆ เป็นต้น

2.1.6 วิธีดำเนินการ

กรมส่งเสริมสหกรณ์ มีวิธีการดำเนินการตามโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกร รายย่อย 2 กิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) กิจกรรมการลดภาระหนี้

1.1) กรณีการรับชำระหนี้ที่เป็นหนี้ปกติที่ไม่ผิดสัญญาในรอบปีบัญชี หากชำระภายในวันที่ 1 ตุลาคม 2551 ถึง 30 กันยายน 2553 ให้สหกรณ์ภาคการเกษตรและ กลุ่มเกษตรกรลดดอกเบี้ยให้กับสมาชิกได้ตามระยะเวลาที่กำหนดในสัญญาเงินกู้ (เช่น กู้ตั้งแต่ วันที่ 1 ธันวาคม 2550 กำหนดชำระ 30 พฤศจิกายน 2551 หากสมาชิกมาชำระภายในเวลาตาม สัญญา สามารถลดดอกเบี้ยให้สมาชิกได้ตั้งแต่วันที่กู้ถึงวันชำระ)

1.2) กรณีการรับชำระหนี้ที่ค้างชำระหรือหนี้ที่ผิดสัญญา สมาชิกจะได้รับ สิทธิลดดอกเบี้ยไม่เกิน 1 รอบปีบัญชี ส่วนที่เกินจาก 1 รอบปีบัญชี สมาชิกต้องจ่ายดอกเบี้ย ตามปกติที่สหกรณ์ภาคการเกษตรคิด (เช่น กู้ตั้งแต่ 1 ธันวาคม 2549 กำหนดชำระ 30 พฤศจิกายน 2550 แต่สมาชิกผิดสัญญาไม่ชำระหนี้ หากสมาชิกมาชำระในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2551 จะได้รับการลดดอกเบี้ยเฉพาะ 1 รอบปีบัญชี คือตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2550 ถึง วันที่ 30 พฤศจิกายน 2551 ส่วนก่อนวันที่ 1 ธันวาคม 2550 สมาชิกต้องเสียดอกเบี้ยและค่าปรับตามปกติ)

1.3) การขอเบิกเงินชดเชยคืน

(1) กรมส่งเสริมสหกรณ์จะโอนเงินงบประมาณให้สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดเป็นผู้เบิกจ่าย

(2) สหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร สามารถขอเบิกเงิน ชดเชยจากการลดดอกเบี้ยให้กับสมาชิกจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดได้ทันทีตามความต้องการ ยกเว้นในปีแรกจะเบิกได้ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2551

2) กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ

2.1) การจัดทำแผนฟื้นฟูอาชีพ

(1) สหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร จัดทำแผนการฟื้นฟูอาชีพ ของสมาชิกที่ได้รับการลดภาระหนี้ โดยให้แบ่งแผนการดำเนินงานเป็น 2 ปี

(2) แผนฟื้นฟูอาชีพให้ดำเนินการในลักษณะเป็นกลุ่มตามความต้องการของสมาชิก

(3) การฟื้นฟูอาชีพ ให้รวมถึงการฟื้นฟูอาชีพเดิม การเปลี่ยนอาชีพใหม่ การเพิ่มอาชีพเสริม หรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการประกอบอาชีพ

2.2) การสนับสนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์

(1) กรมส่งเสริมสหกรณ์จะจ่ายอุดหนุนเงินทุนในการฟื้นฟูอาชีพ ให้กับสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรที่มีสมาชิกได้รับการลดภาระหนี้ เฉลี่ยรายละ 3,000 บาท

(2) สหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร นำเงินที่ได้รับอุดหนุน ไปตั้งเป็นกองทุนเพื่อการฟื้นฟูอาชีพสมาชิกที่ได้รับการลดภาระหนี้

(3) เงินกองทุนสามารถนำไปใช้จ่ายได้ตามแผนงานที่สหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรนำเสนอ เช่น ค่าใช้จ่ายในการให้ความรู้ ค่าเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตการตลาด ค่าวัสดุค้ำในการผลิตและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมตามแผน

2.1.7 งบประมาณ

กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้รับจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลเพื่อดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว รวมเป็นเงิน 4,689 ล้านบาท แยกเป็น

1) งบชดเชยดอกเบี้ย ร้อยละ 3 ต่อปี รวม 2 ปี เป็นเงิน 1,800 ล้านบาท เป็นเงินอุดหนุน เพื่อจ่ายชดเชยดอกเบี้ยให้กับสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร ที่ได้ลดดอกเบี้ยเงินกู้ให้กับสมาชิก ในอัตราร้อยละ 3 ต่อปี ดังนี้ ปี 2552 จ่ายชดเชยการลดดอกเบี้ยให้กับสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร ที่มีรอบการปิดบัญชีในเดือน 1 ตุลาคม 2551 ถึง 30 กันยายน 2552 วงเงินกู้ที่จ่ายให้สมาชิกประมาณ 30,000 ล้านบาท รวมเป็นเงินจ่ายชดเชยดอกเบี้ย 900 ล้านบาท ปี 2553 จ่ายชดเชยดอกเบี้ยให้กับสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร ที่มีรอบการปิดบัญชีในเดือน 1 ตุลาคม 2552 ถึง 30 กันยายน 2553 วงเงินกู้ที่จ่ายให้สมาชิกประมาณ 30,000 ล้านบาท รวมเป็นเงินจ่ายชดเชยดอกเบี้ย 900 ล้านบาท

2) งบฟื้นฟูอาชีพรายละ 3,000 บาท รวม 2 ปี เป็นเงิน 2,850 ล้านบาท เป็นเงินอุดหนุนให้กับสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรเพื่อเป็นกองทุนในการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรสมาชิกที่ได้รับการลดภาระหนี้ ปี 2553 เป็นเงิน 2,850 ล้านบาท

3) งบดำเนินการ รวม 3 ปี เป็นเงิน 39 ล้านบาท เป็นค่าใช้จ่ายของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ในการชี้แจงโครงการและช่วยเหลือสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรในการจัดทำแผนฟื้นฟูอาชีพของเกษตรกรสมาชิก และค่าใช้จ่ายในการติดตามประสานงานการเบิกจ่ายค่าชดเชยดอกเบี้ย และติดตามกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพของสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร

2.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร

องค์ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร ประกอบด้วย ความหมายของสหกรณ์การเกษตร ประเภทสหกรณ์ภาคการเกษตรในประเทศไทย โครงสร้างการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตร และบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของสหกรณ์การเกษตร

2.2.1 ความหมายของสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตร คือ องค์กรที่ผู้ประกอบการอาชีพทางการเกษตรรวมกันจัดตั้งขึ้น และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อนายทะเบียนสหกรณ์ตามกฎหมาย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจการร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิก (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2550)

2.2.2 ประเภทสหกรณ์ภาคการเกษตรในประเทศไทย

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2553) ได้จำแนกสหกรณ์ภาคการเกษตรออกเป็น 8 ประเภท ดังนี้

1) สหกรณ์การเกษตรทั่วไป คือการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่มีอุดมการณ์และวัตถุประสงค์เดียวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ เงินทุนมาจากสมาชิกสหกรณ์เองเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในด้านต่างๆ เช่น การผลิต การแปรรูป การจำหน่ายโดยใช้หลักการรวมกันซื้อรวมกันขาย

2) สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ เป็นการรวมตัวกันของเกษตรกรผู้ใช้น้ำเพื่อผลประโยชน์สมาชิกและดูแลปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกโดยใช้หลักการของสหกรณ์เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงาน

3) สหกรณ์โคนม เป็นการรวมตัวกันของเกษตรกรที่เลี้ยงโคนมซึ่งประสบปัญหาจำหน่ายน้ำนมได้ไม่หมด ทำให้นมที่เหลือเกิดบูดเน่า หรือคุณภาพต่ำ เพราะน้ำนมที่รีดได้จากแม่โคนมจะต้องทำให้เย็นที่อุณหภูมิต่ำกว่า 5 องศาเซลเซียส เพื่อเก็บรักษาไม่ให้เน่าเสียระหว่างการขนส่งไปจำหน่าย ดังนั้นทำให้เกิดความเสียหายต่อเกษตรกร แต่ขั้นตอนต่างๆ ก็ต้องใช้ต้นทุนสูง เกษตรกรไม่มีทุนจึงต้องรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์โคนมเพื่อช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อจดทะเบียนแล้วการดำเนินงานและการลงทุนต้องอาศัยความช่วยเหลือ ดูแล

แนะนำจากหน่วยงานที่รัฐบาลมอบหมาย ทั้งนี้เพื่อให้บริการและช่วยเหลือสมาชิกให้ได้รับประโยชน์สูงสุด

4) สหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์ เป็นการรวมตัวกันของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ เพื่อช่วยเหลือสมาชิกในด้านการตลาดและรวมวิชาการเพื่อการเลี้ยงที่ถูกต้องและลดต้นทุน

5) สหกรณ์การเกษตรเพื่อตลาดลูกค้า ธ.ก.ส.(สกต.) เป็นการรวมตัวกันของลูกค้า ธ.ก.ส. จัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตรเพื่อเข้ามาช่วยเหลือทางด้านการตลาดของเกษตรกรที่เป็นสมาชิก รวมทั้งจัดหาปัจจัยการผลิตมาช่วยเหลือเพื่อให้สมาชิกได้ประโยชน์สูงสุดมีการจัดตั้งเป็นสหกรณ์แบบรวมศูนย์

6) สหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน คือ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นตามกลุ่มอาชีพ โดยเฉพาะของเกษตรกรดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับผลิตผลเฉพาะอย่าง

7) สหกรณ์กองทุนสวนยาง เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งโดยสมาชิกซึ่งได้รับความเดือดร้อนจากราคายางพาราดตกต่ำเพื่อรวมตัวกันผลิตและรวมกันจำหน่ายผลผลิตจากยางพารา เช่น น้ำยาง และยางแผ่น

8) สหกรณ์สมาชิกเกษตรกร เป็นสหกรณ์ที่เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มสมาชิกที่มาจากเกษตรกรที่ยากจนเพื่อส่งเสริมสมาชิกรวมตัวกันแก้ปัญหาความยากจน

2.2.3 โครงสร้างการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตร

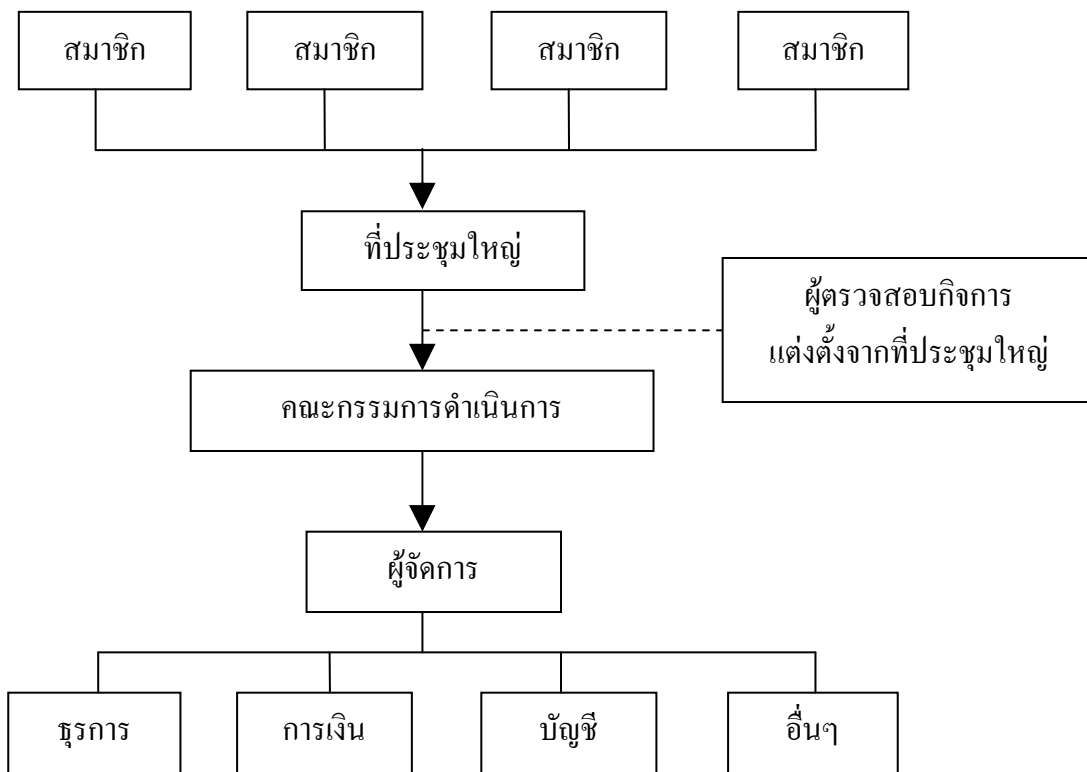
การบริหารงานภายในของสหกรณ์การเกษตร มีบุคคลฝ่ายต่างๆ เกี่ยวข้องและรับผิดชอบงานตามรูปแบบที่ปฏิบัติกันอยู่โดยทั่วๆ ไป 4 ฝ่าย ได้แก่ สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ ฝ่ายจัดการ และผู้ตรวจสอบกิจการ ซึ่งแต่ละฝ่ายแบ่งภาระรับผิดชอบและขณะเดียวกันก็มีความสัมพันธ์กัน ดังภาพที่ 1 (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2552)

1) สมาชิกใช้อำนาจสูงสุดในการควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์โดยผ่านที่ประชุมใหญ่ และมอบหมายอำนาจในการบริหารงานของสหกรณ์ให้แก่คณะกรรมการดำเนินการ ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ สมาชิกมีหน้าที่ต้องเข้าประชุมตามที่สหกรณ์กำหนดมีส่วนร่วมในธุรกิจและตรวจสอบการดำเนินงานของสหกรณ์

2) คณะกรรมการดำเนินการ รับการเลือกตั้งจากสมาชิกให้เป็นผู้บริหารงานของสหกรณ์ตามความต้องการของสมาชิก และนโยบายที่ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกในที่ประชุมใหญ่ มีหน้าที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการประจำเดือน ควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการ

3) ฝ่ายจัดการ ได้แก่ ผู้จัดการและพนักงานฝ่ายต่างๆ ได้รับการจัดจ้างจากคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ให้ปฏิบัติงาน ดำเนินธุรกิจประจำวันของสหกรณ์ บริการสมาชิกอย่างสอดคล้องกับนโยบายของสหกรณ์ โดยได้รับผลตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่นั้น

4) ผู้ตรวจสอบกิจการ ได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่จากสมาชิกให้เป็นผู้ตรวจสอบกิจการด้านการเงิน การบัญชี ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมประเภทต่างๆ ของสหกรณ์เพื่อรายงานผลการตรวจสอบ รวมทั้งข้อเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการและที่ประชุมใหญ่

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตร

ที่มา : กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2552

2.2.4 บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของสหกรณ์การเกษตร

นับตั้งแต่ได้มีการริเริ่มนำเอาวิธีการสหกรณ์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจของกลุ่มคนที่มีสภาพปัญหาและความต้องการอย่างเดียวกัน ได้เป็นผลสำเร็จในปลายศตวรรษที่ 18 แล้ว วิธีการสหกรณ์ได้ถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางและแพร่ขยายไปทั่วโลกจนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า วิธีการสหกรณ์เป็นเครื่องมือที่จะแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และขบวนการสหกรณ์ที่เข้มแข็งและมีการพัฒนาจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ จะมีบทบาทอย่างสำคัญต่อสมาชิกทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม แม้ว่าบทบาทนี้แตกต่างกันไป

ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าบทบาทที่สำคัญของสหกรณ์มีต่อกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยทั่วไป มีดังนี้ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2550)

1) บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ

1.1) สหกรณ์สามารถรักษาเสถียรภาพและตรึงราคาสินค้าและบริการในระบบเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยคุ้มครองผลประโยชน์ของเกษตรกร โดยยกระดับราคาสินค้าผลิตผลทางการเกษตรให้สูงขึ้นด้วยวิธีการดำเนินธุรกิจแบบรวมกันขาย และสามารถให้บริการสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพและประกอบอาชีพโดยวิธีการรวมกันซื้อ

1.2) แก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้ โดยสามารถกระจายผลประโยชน์ไปสู่ประชาชนเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถมีส่วนเป็นเจ้าของและควบคุมธุรกิจการค้าอุตสาหกรรมและบริการของตนเอง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจึงตกเป็นของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อาจหาได้จากกิจการของเอกชน จึงอาจกล่าวได้ว่าสหกรณ์เป็นโอกาสทางธุรกิจที่เป็นไปได้สำหรับประชาชนสามัญทั่วไป

2) บทบาทในการพัฒนาสังคม

2.1) ให้โอกาสในการศึกษาของประชาชน ทั้งในด้านวิชาการต่างๆ นอกเหนือจากระบบโรงเรียนตามหลักการของสหกรณ์ที่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้รวมไปจนถึงให้โอกาสในการเรียนรู้ถึงการร่วมกันดำเนินธุรกิจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

2.2) สร้างผู้นำในระดับท้องถิ่น ฝึกหัดให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เข้าใจในวิธีการของระบอบประชาธิปไตย รู้จักใช้สิทธิ รู้หน้าที่ เป็นแหล่งพัฒนาคนให้เข้าใจในประชาธิปไตยซึ่งเป็นพื้นฐานที่ดีของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองระดับท้องถิ่น และการปกครองตนเองตามแนวทางของรัฐบาล

2.3) เสริมสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม ด้วยหลักการบริหารที่สมาชิกทุกคนมีสิทธิเสมอกัน

2.3 แนวคิดและทฤษฎีการประเมินโครงการ

2.3.1 ความหมายของการประเมินผลโครงการ

ประชุม รอดประเสริฐ (2535) ได้สรุปความหมายของการประเมินโครงการไว้ว่าการประเมินโครงการเป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการและพิจารณาบ้างชี้ให้เห็นถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไปหรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้นเสีย

สมหวัง พิริยานูวัฒน์ (2544) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้ว่าการประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการ และสารสนเทศในการตัดสินใจสัมฤทธิ์ของโครงการ

เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี (2546) ได้สรุปความหมายของการประเมินโครงการไว้ว่าการประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อสรุปผลว่าโครงการนั้นๆ ได้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย และมีประสิทธิภาพเพียงใด

นอกจากนี้ เยาวเรศ ทับพันธุ (2543) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลโครงการในเชิงเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า การประเมินผลโครงการเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดสรรทรัพยากรในภาครัฐให้มีประสิทธิภาพทัดเทียมกับการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ในภาคเอกชน ทั้งนี้เพราะสังคมโดยรวม ทุกสังคมย่อมมีเป้าหมายหน้าที่หลักที่จะจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

2.3.2 ความมุ่งหมายและความสำคัญของการประเมินโครงการ

ประชุม รอดประเสริฐ (2535) ได้สรุปความมุ่งหมายของการประเมินโครงการ และความสำคัญหรือคุณประโยชน์ของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1) การประเมินจะช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้น กล่าวคือก่อนที่โครงการจะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ย่อมจะได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดจากผู้บริหารและผู้ประเมิน ส่วนใดที่ไม่ชัดเจนเช่นวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานในการดำเนินงานหากขาดความแน่นอนแจ่มชัดจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องชัดเจนเสียก่อน ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนช่วยทำให้โครงการมีความชัดเจนและสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้อย่างได้ผลมากกว่าโครงการที่ไม่ได้รับการประเมิน

2) การประเมินโครงการช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินโครงการจะต้องวิเคราะห์ทุกส่วนของโครงการ ข้อมูลใดหรือปัจจัยใดที่เป็นปัญหาจะได้รับการจัดสรรให้อยู่ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอแก่การดำเนินงาน ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นหรือมีมากเกินไปจะได้รับการตัดทอน และทรัพยากรใดที่ขาดก็จะได้มีการจัดหาเพิ่มเติม ฉะนั้นการประเมินโครงการจึงมีส่วนที่ทำให้การใช้ทรัพยากรของโครงการเป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

3) การประเมินโครงการช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นเมื่อโครงการได้รับการตรวจสอบวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขให้ดำเนินการไปด้วยดี ย่อมจะทำให้แผนงานดำเนินไปด้วยดีและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ หากโครงการใดโครงการหนึ่งมีปัญหาในการนำไปปฏิบัติย่อมกระทบกระเทือนต่อแผนงานทั้งหมดโดยรวม ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้

เช่นเดียวกันว่าหากการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมหมายถึงการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้แผนงานบรรลุถึงวัตถุประสงค์และดำเนินงานไปด้วยดีเช่นเดียวกัน

4) การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบ (Impact) ของโครงการและทำให้โครงการมีข้อที่ก่อให้เกิดความเสียหายลดน้อยลง ดังตัวอย่างโครงการเขื่อนน้ำโจนซึ่งในการสร้างถนนเพื่อไปสู่สถานที่สร้างเขื่อนนั้นต้องผ่านป่าไม้ธรรมชาติ ทำให้เกิดการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและสัตว์ป่าหลายชนิดอาจต้องสูญพันธุ์การประเมินโครงการจะช่วยให้เกิดโครงการป้องกันรักษาป่า และโครงการอนุรักษ์และอพยพสัตว์ป่าขึ้นเพื่อการแก้ปัญหาเป็นต้น ด้วยตัวอย่างและเหตุผลดังกล่าวจึงถือได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนในการช่วยแก้ปัญหาได้

5) การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการควบคุมคุณภาพของงานการประเมินโครงการเป็นการตรวจสอบและควบคุมชนิดหนึ่งซึ่งดำเนินงานอย่างมีระบบและมีความเป็นวิทยาศาสตร์อย่างมาก ทุกอย่างของโครงการและปัจจัยทุกชนิดที่ใช้ในการดำเนินงานจะได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียดกล่าวคือทั้งข้อมูลนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Outputs) จะได้รับการตรวจสอบประเมินผลทุกขั้นตอนส่วนใดที่เป็นปัญหาหรือไม่มีคุณภาพ จะได้รับการพิจารณาย้อนกลับ (Feedback) เพื่อให้มีการดำเนินงานใหม่จนกว่าจะเป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้น จึงถือได้ว่าการประเมินผลเป็นการควบคุมคุณภาพของโครงการ

6) การประเมินโครงการมีส่วนในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติตามโครงการ เพราะการประเมินโครงการมิใช่เป็นการควบคุมบังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อการปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนะวิธีการใหม่ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติโครงการ อันยอมจะนำมาซึ่งผลงานที่ดีเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทั้งปวง โดยลักษณะเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติมีกำลังใจ มีความพึงพอใจ และมีความตั้งใจกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานต่อไป และมากขึ้น ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนอย่างสำคัญในการสร้างขวัญกำลังใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

7) การประเมินโครงการช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการ กล่าวคือ การประเมินโครงการจะทำให้ผู้บริหารได้ทราบถึงอุปสรรค ปัญหา ข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้ และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการโครงการ โดยข้อมูลดังกล่าวจะช่วยทำให้ผู้บริหารตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการนั้นต่อไป หรือจะยุติโครงการนั้นเสีย นอกจากนั้นผลของการประเมินโครงการอาจเป็นข้อมูลอย่างสำคัญในการวางแผนหรือการกำหนดนโยบายของผู้บริหารและฝ่ายการเมือง

2.3.3 ขั้นตอนของการประเมินผลโครงการ

กมล สว่างวัฒนา (2531) ได้ศึกษาจากแนวความคิดของนักวิชาการต่างประเทศด้านการประเมินผลพบว่า มีขั้นตอนหรือกระบวนการประเมินผล ดังนี้

1) การกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินผล ในการประเมินผลนั้น พบว่าบางหน่วยงานได้ใช้วัตถุประสงค์โครงการเป็นแนวทางในการประเมินผล ถ้าเป็นการประเมินผลในขณะที่ดำเนินการตามโครงการ (On Going Evaluation) วัตถุประสงค์ในการประเมินก็มักจะต้องการทราบผลสำเร็จของการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนศึกษาทัศนคติของบุคคลที่เกี่ยวข้อง แต่หากเป็นการประเมินผลในการดำเนินงานตามโครงการเสร็จแล้ว (Expost Evaluation) วัตถุประสงค์ในการประเมินผลจะกว้างกว่า โดยอาจให้ความสำเร็จในเรื่องผลกระทบต่างๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เพิ่มขึ้นอีก

2) การศึกษาวัตถุประสงค์และรายละเอียดของโครงการ ผู้รับผิดชอบในการประเมินผลจะต้องศึกษาวัตถุประสงค์ และรายละเอียดของโครงการ แผนงาน ตลอดจนข้อมูลอื่นๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลเพื่อให้มีความเข้าใจได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นผู้ปฏิบัติโดยตรง

3) การพิจารณาดัชนีหรือเครื่องชี้วัด ดัชนีหรือเครื่องชี้วัดเป็นสิ่งบอกถึงระดับความสำเร็จของโครงการ ซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณจะเป็นเครื่องชี้วัดที่ดีที่สุด ดังนั้น ก่อนเก็บข้อมูลจะต้องจัดทำข้อมูลทุกประเภทให้เป็นเชิงปริมาณมากที่สุด ซึ่งผู้ประเมินต้องร่วมกับเจ้าของโครงการตีความวัตถุประสงค์และกำหนดเครื่องชี้วัดให้สามารถชี้วัดเป็นเชิงปริมาณได้

4) การเก็บข้อมูล ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผลโครงการควรพิจารณาในเรื่องหน่วยงานของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์แหล่งข้อมูล วิธีการสุ่มตัวอย่าง ตลอดจนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

5) การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปรความ ในกรณีข้อมูลเชิงปริมาณ ควรเลือกสถิติที่เหมาะสมในการศึกษา หรือใช้โปรแกรมสำเร็จรูปประยุกต์ ในกรณีที่ข้อมูลจำนวนมากและหากเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพจะต้องทำการสรุปข้อมูล ความคิดเห็นให้เป็นหมวดหมู่ อาจจะนำทฤษฎีหรือตัวแปรมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวด้วย

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ

2.4.1 ความหมายทัศนคติ

มีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่า ทัศนคติไว้หลากหลาย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) ได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า เป็นคำผสมระหว่างคำว่า“ทัศนะ”ซึ่งแปลว่า ความเห็น และคำว่า“คติ” แปลว่า แบบอย่าง หรือลักษณะ

เมื่อรวมกันเข้าจึงแปลว่าลักษณะของความเห็น หมายถึง ความรู้สึกส่วนตัว เห็นด้วย หรือเฉยๆ ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

อาคม โสมอินทร์ (2534) ให้ความหมายของทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความเห็น ความเชื่อ หรือความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งต่างๆ หรือสถานการณ์แวดล้อม ซึ่งจะเป็นไปในทำนองที่พึงพอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ การรับรู้และค่านิยมของบุคคลนั้น

ยุพินพรรณ ศิริวัธนกุล (2540) ให้ความหมายของทัศนคติ หมายถึง ผลรวมทั้งหมดของมนุษย์เกี่ยวกับความรู้สึก อคติ ความกลัวต่อบางสิ่งบางอย่าง การแสดงออกทางด้านการพูดเป็นความคิด และความคิดนี้เป็นสัญลักษณ์ของทัศนคติ ดังนั้นการวัดทัศนคติสามารถวัดโดยนำความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ และขณะเดียวกัน ทัศนคติก็เป็นระดับความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและด้านลบที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นอะไรหลายๆ อย่าง เช่น สิ่งของ บุคคล บทความ องค์การ ความคิด เป็นต้น ความรู้สึกเหล่านี้ผู้รู้สึกสามารถบอกความแตกต่างว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ชอบหรือไม่ชอบ เป็นต้น

เชดส์คัตต์ โฆวาสินธ์ (2520) สรุปว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ อันเป็นผลเนื่องจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเรานั้นๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจจะไปในทางการสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ทั้งนั้น ขึ้นอยู่กับขบวนการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบวิธีของสังคม ซึ่งทัศนคติจะแสดงออกหรือปรากฏให้เห็นชัดเจน ในกรณีที่สิ่งเรานั้นเป็นสิ่งเร้าทางสังคม

ศักดิ์ สุนทรเสณี (2531) กล่าวถึง ทัศนคติที่เชื่อมโยงไปถึงพฤติกรรมของบุคคลว่า ทัศนคติหมายถึง 1) ความสลับซับซ้อนของความรู้สึก หรือการมีอคติของบุคคลในการที่จะสร้างความพร้อมที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามประสบการณ์ของบุคคลนั้นที่ได้รับมา 2) ความโน้มเอียงที่จะมีปฏิกิริยาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดีหรือต่อต้านสิ่งแวดลอมที่จะมาถึงทางหนึ่งทางใด 3) ในด้านพฤติกรรม หมายถึง การเตรียมตัว หรือความพร้อมที่จะตอบสนอง

2.4.2 ลักษณะของทัศนคติ

ยุพาวดี สมบูรณ์กุล (2540) อธิบายลักษณะของทัศนคติได้เป็นข้อๆ ดังนี้

- 1) ทัศนคติ เป็นสิ่งที่อยู่ภายใน เป็นระเบียบความนึกคิดที่เกิดขึ้นภายในของแต่ละคน
- 2) ทัศนคติ เกิดจากการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ที่บุคคลเกี่ยวข้องกับภายนอกกลุ่มอ้างอิง เช่น ครอบครัว เพื่อน สังคม มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดทัศนคติ

3) มีลักษณะเป็นระบบ กล่าวคือ ทักษะเป็นลักษณะของระบบซึ่งมีแนวโน้มจะประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่งเสมอ ซึ่งทักษะนี้จะก่อตัวจากการประเมินหลังจากได้เกี่ยวข้องกับสิ่งภายนอกแล้ว

4) ทักษะมีมั่นคงถาวรระยะหนึ่ง เนื่องจากทักษะก่อตัวมาจากการเรียนรู้ซึ่งต้องอาศัยเวลาระยะหนึ่งสำหรับข่าวสาร ประสบการณ์ และการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เนื่องจากการก่อตัวของทักษะนั้นจะมีกระบวนการคิด วิเคราะห์ ประเมิน และจัดระเบียบเป็นความเชื่อยากแก่การเปลี่ยนแปลง เพราะการก่อตัวต้องอาศัยระยะเวลาหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงก็ย่อมต้องใช้เวลาเพื่อปรับตามกระบวนการด้วย

2.4.3 ความสำคัญของทักษะ

ปภาวดี คุลยจินดา (2531) ให้ความสำคัญของทักษะว่า ทักษะเป็นความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวระหว่างความรู้สึกและความเชื่อของบุคคล กับแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมโต้ตอบในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายทักษะนั้น ความสำคัญของทักษะสรุปได้ ดังนี้

1) ทักษะเป็นฐานของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล และระหว่างบุคคลกับสังคม เมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์ติดต่อกับคนอื่นเขาจะเรียนรู้ไปด้วยว่า ทักษะของผู้ที่ติดต่อกับผู้นั้นเหมือนหรือต่างไปจากทักษะของเขาเองการประเมินทักษะกันในกลุ่มลักษณะนี้ช่วยกำหนดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในอนาคต นอกจากนี้ทักษะยังเป็นฐานของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคมด้วย เช่น ทักษะที่บุคคลมีต่อประเด็นต่างๆ ในสังคม อาทิ การทำแท้ง จะทำให้เขามีแนวโน้มที่จะเลือกหรือไม่เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีนโยบายสนับสนุนการออกกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งในรัฐสภา

2) ทักษะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์สังคมได้ เช่น ในช่วงการเลือกตั้งต่างๆ มักจะมีการสำรวจทักษะของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการสำรวจนี้สามารถใช้พยากรณ์ผลการเลือกตั้งได้ ในองค์การการสำรวจทักษะต้องถามว่าคนทำงานมีความพอใจในงานหรือไม่เพียงใด สามารถใช้เป็นข้อมูลในการทำนายอัตราการเข้าออกและการขาดงาน รวมทั้งการสนับสนุนนโยบายขององค์การหรือไม่เพียงใดด้วย

2.4.4 การวัดทักษะ

สำหรับการวัดทักษะ เป็นการวัดสิ่งที่บ่งถึงผลรวมของมนุษย์ เกี่ยวกับความชอบ ความรู้สึก ความอคติ ความคิดล่วงหน้า ความกลัว การงู้อึ้ง และความเชื่อถือทั้งหมดที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ จะมีข้อแตกต่างกันก็ตรงที่มีการตีความและวิธีการวัด เพราะบุคคลย่อมแตกต่างกันในด้านประสบการณ์และปัจจัยอื่นๆ จากการศึกษาของสมบุรณ์ สุริวงศ์ (2529) ได้ศึกษาวิธีวัดทักษะไว้ 3 วิธี ดังนี้

1) การสังเกต (Observation) เป็นการวัดโดยคอยสังเกตพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วนำข้อมูลไปอนุมานว่าบุคคลดังกล่าวมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นๆ อย่างไร

2) การฉายภาพ (Projective) เป็นการวัดทัศนคติโดยการสร้างจินตนาการจากภาพ จะเป็นการกระตุ้นให้บุคคลแสดงความคิดเห็นออกมาและสามารถสังเกตได้ บุคคลจะแสดงความคิดเห็นหรือแสดงความคิดเห็นรู้สึกอย่างไรต่อภาพที่เห็น ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่เขาได้รับมาเป็นสำคัญ

3) การให้เล่าความรู้สึก (Self-report) เป็นการวัดโดยให้บุคคลเล่าความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้นออกมา ซึ่งผู้เล่าจะบรรยายความรู้สึก ความคิดตามประสบการณ์ และความสามารถของเขาว่าดี ไม่ดี ชอบ ไม่ชอบอย่างไร จากการเล่านี้เราสามารถที่จะกำหนดค่าของทัศนคติได้

นอกจากการวัดทัศนคติทั้ง 3 วิธีดังกล่าวแล้ว ยังมีวิธีการวัดอย่างอื่นเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการวัด ดังนี้

1) วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการซักถามกลุ่มบุคคลที่ใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษาช่วยให้ได้ข้อมูลที่ขยายครอบคลุมทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต แต่ในบางครั้งอาจไม่ได้ความจริงตามที่คาดหวังไว้ เพราะบุคคลที่ใช้เป็นตัวอย่างไม่ยอมเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริงของตน

2) วิธีการส่งแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นวิธีที่สิ้นเปลือง ทุนเวลา การลงทุนน้อยกว่าวิธีอื่นๆ แต่มีข้อจำกัดผู้ถูกถามต้องสามารถอ่านและเขียนได้ รวมไปถึงต้องสามารถควบคุมการส่งแบบสอบถาม และการรับกลับคืนมาให้ได้อีกด้วย

3) วิธีการวัดทางสรีระ (Physiological Measures) คือการใช้เครื่องมือไฟฟ้าหรือเครื่องมืออื่นๆ เพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เนื่องด้วยความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งใดจะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงทัศนคติที่มีต่อสิ่งนั้น เมื่อบุคคลถูกกระตุ้นด้วยสิ่งที่เขาเคยชอบ หรือไม่ชอบ จะทำให้อารมณ์ในขณะนั้นของเขาเปลี่ยนแปลงไป เมื่อใช้เครื่องวัดทางสรีระที่ละเอียดอ่อนก็จะสามารถตรวจพบความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ได้ การวัดทางสรีระนี้สามารถกระทำได้โดยการวัดความต้านกระแสไฟฟ้าของผิวหนัง การขยายของนัยน์ตา การวัดปริมาณของฮอร์โมนบางชนิด

มาตราวัดทัศนคติของลิเคอร์ท เป็นวิธีการที่นิยมใช้กันมากที่สุด เพราะสร้างง่าย รวดเร็ว และมีความเที่ยงตรงสูง วิธีการของลิเคอร์ทอาศัยหลักแนวคิดด้านการวัดผลการทดสอบ คือ ถือว่าทัศนคติทั้งหลายมีแนวทางการแจกแจงอยู่ในลักษณะเป็น โค้งปกติ และใช้หน่วยวัดซึ่งใช้หน่วยความเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นเกณฑ์นั้น เพื่อเทียบคะแนนที่จัดลำดับของการตอบสนอง (1,2,3,4,5) นั้นมีสหสัมพันธ์กันสูง (.99) สามารถที่จะใช้แทนกันได้

สมบุรณ์ เจริญจิระตระกูล (2553) สรุปไว้ว่า ข้อมูลทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อเรื่องต่างๆ นั้นจะสอบถามในลักษณะความคิดเห็นที่มีต่อข้อความที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ข้อความที่กำหนดมักจะเป็นชุดซึ่งประกอบด้วยหลายข้อความ ทั้งข้อความเชิงบวกและข้อความเชิงลบ หากคำตอบสำหรับความคิดเห็นเป็นข้อมูลแบบเรียงลำดับ 5 ระดับ โดยที่

5 หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4 หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3 หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2 หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1 หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

แนวการวิเคราะห์ระดับทัศนคติ มี 2 วิธี

1) กำหนดช่วงระหว่างระดับความเห็นจากค่ากลาง

ค่าเฉลี่ยระดับความเห็น	ความหมาย
4.50 - 5.00	ทัศนคติดีมาก
3.50 - 4.49	ทัศนคติดี
2.50 - 3.49	ทัศนคติดีปานกลาง
1.50 - 2.49	ทัศนคติไม่สู้ดี
1.00 - 1.49	ทัศนคติไม่ดี

2) กำหนดช่วงระหว่างระดับความเห็นจากสูตร

ช่วงระดับความเห็น =	พิสัย / จำนวนระดับชั้น
=	$(5 - 1) / 5 = 0.80$
ค่าเฉลี่ยระดับความเห็น	ความหมาย
4.20 - 5.00	ทัศนคติดีมาก
3.40 - 4.19	ทัศนคติดี
2.60 - 3.39	ทัศนคติดีปานกลาง
1.80 - 2.59	ทัศนคติไม่สู้ดี
1.00 - 1.79	ทัศนคติไม่ดี

การวิเคราะห์ระดับทัศนคติดังกล่าวข้างต้น เป็นการวิเคราะห์ระดับทัศนคติจากความคิดเห็นสำหรับข้อความเชิงบวก โดยแนวการวิเคราะห์ระดับทัศนคติจากค่ากลางมีความเที่ยงตรงและถูกต้องตามหลักวิชาการ ส่วนการวิเคราะห์ระดับทัศนคติจากความคิดเห็นสำหรับข้อความเชิงลบ ก็มีแนวทางการวิเคราะห์ระดับทัศนคติ 2 วิธีเช่นเดียวกัน แต่จะมีการตีความหมายตรงกันข้าม เช่น

1) กำหนดช่วงระหว่างระดับความเห็นจากค่ากลาง	
ค่าเฉลี่ยระดับความเห็น	ความหมาย
4.50 - 5.00	ทัศนคติไม่ดี
3.50 - 4.49	ทัศนคติไม่สู้ดี
2.50 - 3.49	ทัศนคติปานกลาง
1.50 - 2.49	ทัศนคติดี
1.00 - 1.49	ทัศนคติดีมาก
2) กำหนดช่วงระหว่างระดับความเห็นจากสูตร	
ค่าเฉลี่ยระดับความเห็น	ความหมาย
4.20 - 5.00	ทัศนคติไม่ดี
3.40 - 4.19	ทัศนคติไม่สู้ดี
2.60 - 3.39	ทัศนคติปานกลาง
1.80 - 2.59	ทัศนคติดี
1.00 - 1.79	ทัศนคติดีมาก

2.4.5 ประโยชน์ของการวัดทัศนคติ

สุบิน ชูระรัช (2553) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวัดทัศนคติ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1) วัดเพื่อทำนายพฤติกรรม การวัดทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลย่อมเป็นเครื่องแสดงว่าเขามีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบในสิ่งนั้นเพียงใด ทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งนั้นเป็นเครื่องทำนายว่าบุคคลนั้นมีการกระทำต่อสิ่งนั้นไปในทำนองใด ฉะนั้นการทราบทัศนคติของบุคคลย่อมช่วยให้ทราบการกระทำของบุคคลนั้นได้

2) วัดเพื่อหาทางป้องกันและแก้ไข โดยทั่วไปการที่บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งใดอย่างนั้นเป็นสิทธิของเขา แต่ละบุคคลมีทัศนคติต่อเรื่องหนึ่งเรื่องใดแตกต่างกันไปในบางเรื่อง จึงจำเป็นจะต้องให้กลุ่มมีความคิดเห็น และให้มีทัศนคติสอดคล้องกันเพื่อป้องกันปัญหาข้อขัดแย้งในเรื่องต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขของสังคม และยอมเป็นไปได้เมื่อพลเมืองมีทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ คล้ายคลึงกันก็จะเป็นแนวทางก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน

3) วัดเพื่อความเข้าใจเหตุและผล ทัศนคติเปรียบเทียบกับสาเหตุภายในที่ผลักดันบุคคลกระทำในสิ่งต่างๆ แตกต่างกันและสาเหตุภายในหรือทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลนี้อาจจะได้รับผลกระทบมาจากสาเหตุภายนอกอีกส่วนหนึ่ง ฉะนั้นการเข้าใจอิทธิพลของสาเหตุภายนอกที่มีต่อการกระทำของบุคคลต่างๆ ได้อย่างชัดเจน บางกรณีอาจจำเป็นต้องอาศัยวัดทัศนคติของบุคคลต่อสาเหตุภายนอกนั้นด้วย

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฉัตรชัย ประดิษฐ์วัฒนา และคณะ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง “การนำนโยบายพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยไปปฏิบัติ กรณีศึกษาจังหวัดในภาคกลางของประเทศไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความคิดเห็นของพนักงาน ธ.ก.ส. ที่ปฏิบัติในโครงการต่อปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยไปปฏิบัติ (2) ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย (3) ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานตามนโยบายพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงาน ธ.ก.ส.จำนวน 60 คน และเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 210 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบมีชั้นภูมิแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 2 ชุด ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผลการศึกษาพบว่าพนักงาน ธ.ก.ส. มีความเห็นในระดับเห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยไปปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับพึงพอใจมากต่อผลของการนำนโยบายพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยไปปฏิบัติและนโยบายนี้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร

ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ การกำหนดคุณสมบัติของเกษตรกร ข้อกำหนดและเงื่อนไขของผู้มีสิทธิพักชำระหนี้ ยังไม่รัดกุมและเหมาะสมเท่าที่ควร เกษตรกรบางรายไม่สนใจในการฟื้นฟูการประกอบอาชีพของตนเอง และมีเจตนาแอบแฝง ไม่มีการกำหนดมาตรการในการควบคุมดูแลให้เกษตรกรฟื้นฟูการประกอบอาชีพอย่างจริงจัง ไม่มีการพัฒนาเครือข่ายการผลิตและการตลาดขาดการสร้างหลักประกันความมั่นคงอย่างยั่งยืนให้แก่เกษตรกร ทำให้รัฐบาลต้องแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรแบบเฉพาะหน้าอยู่เรื่อยไป

เพ็ญพร แสงหิ่งห้อย (2545) ได้ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของลูกค้าเงินกู้เกี่ยวกับโครงการพักชำระหนี้และการลดภาระหนี้ผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขา ทพทัน จังหวัดอุทัยธานี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มลูกค้าพักชำระหนี้ (2) ความคิดเห็นของลูกค้าเงินกู้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่มีต่อนโยบายของรัฐบาลเรื่องการพักชำระหนี้และการลดภาระหนี้ฯ และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของลูกค้ากับลักษณะประชากร การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างเลือกการพักชำระหนี้จำนวน 143 คน กลุ่มตัวอย่างเลือกการลดภาระหนี้จำนวน 213 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Chi - Square ในการทดสอบกลุ่มตัวอย่างที่มีผลต่อการเลือกพักชำระหนี้หรือเลือกลดภาระหนี้

ผลการศึกษาพบว่าสถานภาพของกลุ่มลูกค้าพักชำระหนี้ / ลดภาระหนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี การศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย มีอาชีพเกษตรกรมากที่สุด มีรายได้ระหว่าง 5,001-15,000 บาทต่อเดือน ประเภทหลักทรัพย์ค้ำประกันใช้สมาชิกกลุ่มค้ำประกัน มีวงเงินเป็นหนี้ไม่เกิน 100,000 บาท ความคิดเห็นของลูกค้าเลือกพักชำระหนี้ / ลดภาระหนี้ จะเห็นด้วยอย่างยิ่งเรื่องสิทธิประโยชน์ในระดับสูงสุด เรื่องข้อกำหนดและเงื่อนไข และลักษณะหนี้เงินกู้จะเห็นด้วยในระดับปานกลาง และความสัมพันธ์ประเภทลูกค้าพักชำระหนี้ / ลดภาระหนี้กับลักษณะประชากร ด้านเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกพักชำระหนี้/ลดภาระหนี้ เนื่องจากไม่มีผลกระทบต่อ การเลือกตัดสินใจ ส่วนรายได้ ด้านหลักทรัพย์ค้ำประกัน ด้านจำนวนเงินที่เป็นหนี้ มีความสัมพันธ์กับการเลือกพักชำระหนี้/ลดภาระหนี้ เนื่องจากมีผลกระทบต่อ การเลือกตัดสินใจ ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อหลักเกณฑ์การพักชำระหนี้/ลดภาระหนี้จะเลือกในสิ่งที่ได้ผลประโยชน์เท่านั้น

วรรณช ชัยกิตติภรณ์ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง “การติดตามการดำเนินโครงการลดภาระหนี้ ให้แก่เกษตรกรรายย่อยตามนโยบายของรัฐบาล : กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคระหว่างการดำเนินการโครงการและข้อเสนอแนะการติดตามโครงการลดภาระหนี้ใน 3 ด้าน คือ ด้านการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มประชากรซึ่งปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับโครงการลดภาระหนี้ที่สังกัดหน่วยงานจริง 5 กลุ่ม คือ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ผู้จัดการสถาบันเกษตรกร พนักงานบัญชีสถาบันเกษตรกรและพนักงานสินเชื่อสถาบันเกษตรกรของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวม 96 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับโครงการลดภาระหนี้ แบ่งออกเป็น 5 ชุด ตามกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่ม หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79 สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ

ผลการศึกษาพบว่า โครงการมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ คือ ระบบราชการมีผลให้การดำเนินการได้ไม่รวดเร็วเท่าที่ควร หน่วยงานส่วนกลางกำหนดแนวทางปฏิบัติ และคู่มือในการดำเนินการไม่ชัดเจน การจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ยของรัฐบาลล่าช้า เนื่องจากต้องผ่านการตรวจสอบบัญชีซึ่งเป็นเงื่อนไขของโครงการ ในส่วนของการคำนวณดอกเบี้ยมีเครื่องมือช่วยการคำนวณให้กับสถาบันเกษตรกร คือ โปรแกรมส่วนลดดอกเบี้ย แต่พนักงานบัญชีไม่มีความถนัดในการใช้โปรแกรม การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์และยานพาหนะค่อนข้างน้อย ซึ่งมีผลทำให้โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยประสบความสำเร็จน้อย และมีข้อเสนอแนะที่ต้องนำไปปรับปรุงโครงการ คือ การนำนโยบายจากส่วนกลางลงมาปฏิบัติในพื้นที่ ต้องมีความชัดเจนที่จะถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน รัฐบาลควรปรับในเรื่องของการเบิกจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ยให้

เกษตรกรให้เร็วขึ้น สถาบันเกษตรกรควรนำโปรแกรมประมวลผลส่วนลดดอกเบี้ยของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ไปปรับใช้และผู้ใช้ต้องมีความเข้าใจระบบ คำแนะนำในคู่มือและเจ้าหน้าที่ของทางราชการรวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกสหกรณ์ได้ทราบถึงโครงการฯ มีการติดตามการปฏิบัติงานให้มากขึ้น

ศุภลักษณ์ ถาวร และสนิรัช แก้วมี (2545) ได้ศึกษาเรื่อง “ความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อยภายหลังเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ กรณีศึกษา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพเศรษฐกิจ สังคม ของเกษตรกรรายย่อยก่อนและหลังเข้าร่วม โครงการพักชำระหนี้ (2) ความเป็นไปได้ในการชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อยหลังเสร็จสิ้นโครงการ (3) เปรียบเทียบความสามารถในการชำระหนี้กรณีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพหลังการพักชำระหนี้ด้านพืช ด้านปศุสัตว์ และด้านการทำสวนยางพารา โดยสุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา จำนวน 90 ราย และใช้แบบสอบถามแบบโครงสร้างในการเก็บข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราเป็นหลัก มีอายุอยู่ในช่วง 40 ปีขึ้นไป จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 - 6 คน รายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือนจะอยู่ในช่วง 50,000 - 100,000 บาทต่อปี รายจ่ายอยู่ในช่วง 60,000-84,000 บาทต่อปี และเงินออมอยู่ในช่วง 0 - 20,000 บาทต่อปี และจากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วม โครงการพบว่ารายได้และรายจ่ายของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพด้านพืช กับรายได้และรายจ่ายของเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพด้านการทำสวนยางพารามีความแตกต่างกัน ส่วนการพยากรณ์แนวโน้มของเงินออมพบว่าเกษตรกรมีเงินออมเพิ่มขึ้น และในการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างค่าเฉลี่ยของผลต่างของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพทั้ง 3 ด้านพบว่า รายได้ของเกษตรกรที่ฟื้นฟูอาชีพด้านการทำสวนยางแตกต่างกับรายได้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูด้านปศุสัตว์และด้านพืช สำหรับปัญหาที่พบจากการศึกษา ได้แก่การให้ความช่วยเหลือไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร และเกษตรกรขาดความรู้หรือทักษะในกิจกรรมที่หน่วยงานราชการส่งเสริม

ธนาชาติ ชาเจริญ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินผล โครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จังหวัดชลบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลความเหมาะสมของโครงการใน 4 ด้าน คือ ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Impact) ที่เกิดจากนโยบายพักชำระหนี้แก่เกษตรกรที่เป็นผลโดยตรงกับ ธ.ก.ส. หรือผลกระทบในด้านอื่นโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของพนักงาน ธ.ก.ส. ที่ปฏิบัติงานตามโครงการ จำนวน 33 คน

และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการของสาขา ช.ก.ส. ในเขตจังหวัดชลบุรี จำนวน 378 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างโดยบังเอิญ

ผลการศึกษาด้านบริบทพบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้านซึ่งได้แก่ ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ ความสมบูรณ์ ความชัดเจน ความสอดคล้องของโครงการ กับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมีผลการประเมินในระดับปานกลางเท่ากัน ในด้านปัจจัยนำเข้าพบว่ามีความเพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ ในด้านความรู้ความสามารถของพนักงาน ความเพียงพอเหมาะสมของพนักงาน ความเพียงพอเหมาะสมของงบประมาณ ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ ความสามารถในการบริหารโครงการและความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านกระบวนการพบว่ามีความสอดคล้องของแนวทางปฏิบัติกับวัตถุประสงค์ของโครงการในด้านการกำหนดขอบเขต ภาระหน้าที่ผู้รับผิดชอบ การกำหนดขั้นตอนระยะเวลา ความชัดเจน ความยืดหยุ่นและความรวดเร็วในการจัดทำคู่มือวิธีปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางในด้านผลผลิตพบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน ช.ก.ส. โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความสามารถของเกษตรกรที่จะตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ส่วนระดับผลการกระทบจากการดำเนินโครงการทั้งที่เป็นผลประทบจากการดำเนินโครงการทั้งที่เป็นผลกระทบโดยตรงและผลกระทบในด้านอื่นพบว่าอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

พัฒนาศิริ ดำรงประเสริฐ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินผลโครงการฟื้นฟูอาชีพภายหลังการพักชำระหนี้ : กรณีศึกษาเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับประสิทธิผลในการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์หลังการพักชำระหนี้ ปี 2545 ในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (2) ทักษะของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ปี 2545 ในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (3) ปัญหาของการดำเนินงานตามโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์หลังการพักชำระหนี้ ปี 2545 ในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพภายหลังการพักชำระหนี้ กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 94 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ด้วยค่าสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีเปรียบเทียบหาผลต่าง

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี เป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสถานภาพเป็นหัวหน้าครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน มีแรงงานเกษตรในครัวเรือน 1 - 2 คน มีที่ดินถือครองใช้เพื่อการเกษตร 1 - 2 ไร่ มีอาชีพหลักในครัวเรือนเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป มีอาชีพเสริมเป็นอาชีพเลี้ยงสัตว์ มีแหล่งรายได้มาจาก

ทั้งภาคการเกษตรและนอกภาคเกษตร มีรายได้น้อยต่อปีไม่เกิน 20,000 บาท มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อปี 20,001 - 30,000 บาท มีหนี้สินจำนวน 30,001 - 50,000 บาท และก่อนเข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม เมื่อพิจารณาตามความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพผลการดำเนินงานโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นำเงินที่ได้จากโครงการไปซื้ออุปกรณ์เลี้ยงสัตว์มีการนำสัตว์ไปจำหน่ายและนำไปบริโภค และมีเหลือไปทำพันธุ์หรือเหลือไว้ใช้ประโยชน์อื่นๆ มีรายได้น้อยต่อปีหลังเข้าร่วมโครงการไม่เกิน 20,000 บาท มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อปี จำนวน 20,001- 30,000 บาท และมีเงินออม ที่มีส่วนใหญ่มีไม่เกิน 5,000 บาท เมื่อจำแนกข้อมูลตามความคิดเห็นต่อโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเงินออมมากขึ้น และภูมิหลังทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากโครงการแตกต่างกันกลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะต่อโครงการ คือควรมีการสนับสนุนอาหารสัตว์ เวชภัณฑ์ อุปกรณ์ ยาและวัคซีน หรือมีแหล่งจำหน่ายในราคาที่ถูกลงสำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โดยเฉพาะ มีตลาดรองรับ และประกันราคาผลผลิต มีการติดตามผลการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยให้มีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เข้าไปดูแลให้คำปรึกษาแก้ไขปัญหา เป็นต้น ควรเปลี่ยนลักษณะโครงการให้เป็นการให้เงินทุนในการดำเนินโครงการแทน

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อย พ.ศ.2546” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อยเกี่ยวกับรายได้ เงินออม และความเห็นต่อแนวทางต่างๆ ของโครงการ เช่น การชำระหนี้คืน การฟื้นฟูอาชีพ และประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปที่อยู่อาศัยอยู่ในเทศบาลตำบล และนอกเขตเทศบาล (ยกเว้นในเขตเทศบาลนคร เทศบาลเมือง กรุงเทพมหานคร) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Three-Stage Sampling โดยมีจังหวัดเป็นสตราตัม ซึ่งมีทั้งสิ้น 75 สตราตัม (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) มีจำนวนประชากรตัวอย่างทั้งสิ้น 54,540 ราย โดยสัมภาษณ์สมาชิกในครัวเรือนตัวอย่าง ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ครัวเรือนละ 1 คน และปฏิบัติงานเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 2 - 18 มกราคม 2546

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่เห็นว่าหลังจากเข้าร่วมโครงการครัวเรือนมีรายได้น้อยลง ร้อยละ 61.7 มีเงินออมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 65.2 ทั้งนี้ผู้ที่มีเงินออมระบุว่าเงินพอเพียงในการนำไปใช้ลงทุนในการประกอบอาชีพหรือปรับปรุง/พัฒนาฟื้นฟูอาชีพ ร้อยละ 31.0 สำหรับเรื่องการชำระหนี้คืน ธ.ก.ส. หลังจากสิ้นสุดโครงการฯ ประชาชนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ 83.7 ระบุว่าสามารถชำระหนี้คืนได้ หลังสิ้นสุดโครงการฯ ประชาชน

ที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.5 เห็นว่าสภาพครัวเรือนสามารถฟื้นตัว มีภาวะความมั่นคงในการประกอบอาชีพมากขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ 51.6 ไม่ได้เข้าร่วมการฟื้นฟูอาชีพหลังการเข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ 48.4 เข้าร่วมการฟื้นฟูอาชีพ โดยผู้ที่เข้าร่วมระบุว่าช่วยให้ครัวเรือนมีการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพได้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 61.8 ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการฯ ว่าได้ผลในระดับปานกลางถึงมาก ร้อยละ 86.6 การช่วยเหลือเกษตรกรให้มีเวลาพักฟื้นและพัฒนา/ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ประชาชนผู้เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่มีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ ได้ผลในระดับปานกลางถึงมาก ร้อยละ 76.0 การฟื้นตัวในการประกอบอาชีพ/ชีวิตความเป็นอยู่ พบว่าประชาชนผู้เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการฯ มีความเห็นไม่แตกต่างกัน คือ ได้ผลในระดับปานกลางถึงมาก ร้อยละ 82.7 สำหรับเรื่องการขยายเวลาของโครงการฯ เห็นว่าควรขยายเวลาต่อไป ร้อยละ 95.3 และเห็นว่าการดำเนินงานของโครงการฯ นี้ประสบความสำเร็จในระดับปานกลางถึงมาก ร้อยละ 86.8

ทวิชาติ จุลละพราหมณ์ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของเกษตรกรผู้เข้าพักชำระหนี้ต่อโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้เกษตรกรรายย่อยผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งภาวะหนี้สิน และลักษณะการเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อยผ่าน ธ.ก.ส. ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา (2) ทัศนคติของเกษตรกรที่เข้าพักชำระหนี้ต่อโครงการพักชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อยผ่าน ธ.ก.ส. ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา (3) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้เกษตรกรรายย่อยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา (4) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา จำนวน 90 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดาวิเคราะห์ผลโดยใช้อัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสถิติไค์สแควร์

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย มีอายุตั้งแต่ 41 - 45 ปี นับถือศาสนาอิสลาม และพุทธ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.9 คน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 4 - 6 คน ทรัพย์สินในครัวเรือนที่เกษตรกรถือครอง ส่วนใหญ่เป็นทรัพย์สินประเภทโทรทัศน์และวิทยุ รายได้หลักของครัวเรือน ส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตร อยู่ในช่วง 40,000 - 60,000 บาทต่อปี มีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเป็นค่าอาหารมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเงินออมก่อนเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ เฉลี่ย 4,266.40 บาทต่อปี หลังจากเข้าร่วมโครงการมีเงินออมเพิ่มขึ้นเท่ากับ 11,192.80 บาท แหล่งเงินออมส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตร มีหนี้สินเฉลี่ยเท่ากับ 48,014 บาท โดยกระจายอยู่

ในช่วง 40,001 - 60,000 บาท วัตถุประสงค์ในการกู้เงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการเกษตร กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างมีความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการพักชำระหนี้ มีทัศนคติที่ดีต่อโครงการ และให้ความสำคัญหรือมีทัศนคติที่ดีต่อพนักงานของธนาคารในลำดับต้นๆ เป็นการชี้ให้เห็นถึงความตั้งใจของพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อสนองความต้องการของเกษตรกรที่เป็นลูกค้าของธนาคาร ได้เป็นอย่างดี ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการพักชำระหนี้ ได้แก่ รายได้ทางการเกษตร การมีเงินออมตั้งแต่ก่อนเข้าร่วมโครงการ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อการออมเงินที่เพิ่มขึ้นของเกษตรกร ผู้เข้าพักชำระหนี้เป็นอย่างเป็นนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการเข้าพักชำระหนี้ และต่อโครงการในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรมีการสร้างความร่วมมือให้กับเกษตรกรผ่านการประสานงานโดยพนักงานในการวางแผนจัดการเกี่ยวกับภาระหนี้สินที่จะต้องชำระหลังจากเสร็จสิ้นโครงการไปแล้ว

ธเนศ บุญชัย (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินผลการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพักชำระหนี้ ปี 2545 จังหวัดยะลา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะการดำเนินงานของโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ และศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2545 จังหวัดยะลา (2) ผลการดำเนินงานถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรและการอุดหนุนปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ปี 2545 จังหวัดยะลา (3) รายได้ รายจ่าย รายได้สุทธิ เงินออม การขยายกิจกรรมการผลิตและความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ปี 2545 จังหวัดยะลา (4) ปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรในการดำเนินงานตามโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ รวมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเกษตรกรนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยการสุ่มเกษตรกรตัวอย่างด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง จำนวน 141 ราย ใช้แบบสอบถามเชิงโครงสร้างในการรวบรวมข้อมูล สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ และการทดสอบค่าที

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพักชำระหนี้ ปี 2545 จังหวัดยะลา เป็นการช่วยเหลือเกษตรกรผู้พักชำระหนี้กับ ธ.ก.ส. ตามแผนความต้องการของเกษตรกรเองที่ได้เสนอไว้กับทางราชการ โดยทางราชการจะสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรให้แก่เกษตรกร สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย การศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน และมีสมาชิกที่เป็นแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน อาชีพหลักส่วนใหญ่ทำสวนยางพารา มีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย 9.6 ไร่ต่อครัวเรือน ขนาดหนี้สินกับ ธ.ก.ส. เฉลี่ย 48,176.60 บาทต่อครัวเรือน การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรให้แก่เกษตรกร เป็นประโยชน์กับเกษตรกร ได้แก่ หลักสูตร พัฒนาที่ดิน

และการทัศนศึกษาดูงาน เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถรับการถ่ายทอดความรู้ได้ และส่วนใหญ่นำความรู้มาใช้ประโยชน์ การอุดหนุนปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร เกษตรกรได้รับผลผลิตจากการดำเนินงานภายใต้กิจกรรมโครงการมูลค่าเฉลี่ย 5,030.76 บาทต่อครัวเรือน การอุดหนุนปัจจัยการผลิตเป็นประโยชน์กับเกษตรกร สามารถเพิ่มรายได้ และนำผลผลิตที่ได้รับมาบริโภคในครัวเรือน ทดแทนการซื้อ รายได้ รายจ่าย รายได้สุทธิ เงินออมมากกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการ การขยายการผลิตของเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการ เกษตรกรส่วนใหญ่ขยายการผลิตต่อ และมีความสามารถในการชำระหนี้ได้เพิ่มขึ้น ปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ มีเกษตรกรบางส่วนมีขีดจำกัดในการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เกษตรกรไม่มีเงินซื้อปัจจัยการผลิตมาดำเนินการก่อน ปัญหาการเกิดโรคระบาดในสัตว์ปีก และปัญหาเจ้าหน้าที่มีน้อยดูแลเกษตรกรไม่ทั่วถึง ทัศนคติและข้อคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่พอใจการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ได้รับความรู้เพิ่ม พอใจปัจจัยการผลิตที่ได้รับจากโครงการ โดยให้เหตุผลว่าเป็นการเพิ่มรายได้และลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าได้รับประโยชน์ในภาพรวมของโครงการ

ชัชวาล วุฒิเมธี (2548) ได้ศึกษาเรื่อง “การติดตามผลการดำเนินงานโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย อำเภอเมือง จังหวัดตราด” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลความเหมาะสมของโครงการใน 4 ด้านคือ ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Product) และผลกระทบ (Impact) ที่เกิดจากนโยบายพักชำระหนี้แก่เกษตรกรที่เป็นผลกระทบโดยตรง หรือผลกระทบในด้านอื่นๆ กับ ธ.ก.ส. ในการศึกษาใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของพนักงาน ธ.ก.ส. ที่ปฏิบัติงานตามโครงการ จำนวน 8 คน และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยของ ธ.ก.ส. สาขาอำเภอเมือง จังหวัดตราด จำนวน 136 คน ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า ในด้านบริบท ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ ความสมบูรณ์ ความชัดเจน ความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ในด้านปัจจัยนำเข้า พบว่ามีความเหมาะสมและเพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ ในด้านความรู้ความสามารถของพนักงาน ความเพียงพอเหมาะสมของงบประมาณ ความพร้อมของวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือความสามารถในการบริหารโครงการและความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านกระบวนการ พบว่าความสอดคล้องของแนวทางวิธีการปฏิบัติ กับวัตถุประสงค์ของโครงการในด้านการกำหนดขอบเขตภาระหน้าที่ผู้รับผิดชอบ การกำหนดขั้นตอนระยะเวลา ความชัดเจน ความยืดหยุ่นและความรวดเร็วในการจัดทำคู่มือวิธีปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านผลผลิตพบว่าเกษตรกรมีความสามารถตอบสนองตาม

วัตถุประสงค์ของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน และผลกระทบจากการดำเนินโครงการที่ส่งผลกระทบโดยตรงและผลกระทบในด้านอื่นกับ ช.ก.ส. พบว่าอยู่ในระดับน้อย

รณัญชนก ไชยรินทร์(2548) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อยโครงการพักชำระหนี้ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรรายย่อยก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ (2) การตัดสินใจชำระหนี้ระยะสั้นของเกษตรกรในโครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยหลังสิ้นสุดโครงการ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมกับการตัดสินใจชำระหนี้ระยะสั้นของเกษตรกรหลังสิ้นสุดโครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย (4) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีต่อโครงการพักชำระหนี้ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ เกษตรกรรายย่อยลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ช.ก.ส.) ที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ ระยะเวลา 3 ปี (1 เมษายน 2544 - 31 มีนาคม 2547) ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 155 ราย รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและใช้ค่าทดสอบไค-สแควร์ (Chi - Square Test) ในการทดสอบสมมุติฐานการวิจัย

ผลศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง มีอายุเฉลี่ย 50 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 16 ปี พื้นที่ถือครองการเกษตรของตนเองเฉลี่ย 1.8 ไร่ ที่ดินเช่าเพื่อการเกษตรเฉลี่ย 4.6 ไร่ กิจกรรมการเกษตรก่อนและหลังพักชำระหนี้ส่วนใหญ่ คือ ทำนาและทำสวน รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อปี 30,162 บาท รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อปี 31,371 บาท รายได้รวมเฉลี่ยต่อปี 59,171 บาท ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี 63,909 บาท ค่าใช้จ่ายในปัจจัยการผลิตเฉลี่ยต่อปี 15,548 บาท ส่วนใหญ่เกษตรกรไม่มีการออมเงิน มีหนี้สินก่อนพักชำระหนี้เฉลี่ย 48,514 บาท หนี้สินในปัจจุบันเฉลี่ย 54,617 บาท เกษตรกรส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพหลังพักชำระหนี้ เคยเข้าพบพนักงาน ช.ก.ส.และ เจ้าหน้าที่เกษตรเฉลี่ย 7 ครั้ง/3 ปี ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเฉลี่ย 5 ครั้ง/3 ปี ส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมอบรมเทคโนโลยีแล้วนำมาปฏิบัติตาม เกษตรกรร่วมหารือกับเจ้าหน้าที่ในการกำหนดแผนการผลิตของตนเฉลี่ย 4 ครั้ง/3 ปี ส่วนใหญ่ได้ทำบัญชีฟาร์มแต่ยังไม่ถูกต้องและสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังพบว่าการตัดสินใจชำระหนี้ระยะสั้นของเกษตรกรภายในระยะเวลา 1 ปีหลังสิ้นสุดโครงการ ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.0 ไม่สามารถชำระได้ภายในกรอบเวลา รองลงมาร้อยละ 27.1 ชำระเสร็จสิ้นแล้ว และร้อยละ 21.9 สามารถชำระได้ภายในกรอบเวลา ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำการเกษตร สภาพการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร รายได้ภาคการเกษตร

รายได้นอกภาคการเกษตร รายได้ รวมของครอบครัว การออมเงิน หนี้สินที่มีอยู่ก่อนพักชำระหนี้ การเข้าพบพนักงาน ช.ก.ศ. การเข้าพบเจ้าหน้าที่เกษตร และการทำบัญชีฟาร์ม มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจชำระหนี้ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 หรือ 0.01 ปัญหาและอุปสรรคตามความเห็นของเกษตรกรที่พักชำระหนี้ ได้แก่ ปุ๋ยและสารเคมี กำจัดศัตรูพืชมีราคาแพงแต่ผลผลิตราคาตกต่ำทำให้ขายผลผลิตไม่ได้กำไร ระยะเวลาของโครงการพักชำระหนี้สั้นเกินไป เจ้าหน้าที่ไม่เอาใจใส่เกษตรกรเท่าที่ควร ขาดที่ดินเพื่อการเกษตร และเรื่องเจ้าหน้าที่นำมาอบรมเป็นเรื่องที่ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร

ปราณี พ่วงตรง (2548) ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินผลโครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย พ.ศ. 2544 - 2547 ในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ผลการดำเนินงานโครงการพักชำระหนี้ฯ (2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานโครงการพักชำระหนี้ฯ และ (3) ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานโครงการพักชำระหนี้ฯ การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกร จำนวน 206 คน และพนักงาน จำนวน 12 คน การประมวลผลข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS For Windows สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยรวม และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานโดยรวมประสบความสำเร็จในระดับสูง กล่าวคือเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อโครงการอยู่ในระดับสูง ผลการดำเนินงานโครงการฯ ได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลางเนื่องจากเกษตรกรมีความเห็นว่าโครงการยังไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้งหมด ได้แก่ ความรู้ที่ได้จากการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพไม่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง ความพร้อมให้บริการของพนักงานได้รับการประเมินอยู่ในระดับสูง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานโครงการ โดยพิจารณาจากตัวชี้วัด ได้แก่ การควบคุมโครงการมีความสัมพันธ์กับความพร้อมให้บริการของพนักงาน โดยความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ลักษณะการบริการของโครงการมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานโครงการ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกร โดยความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะการบริการที่มีความเสมอภาค ความต่อเนื่อง ความสะดวกสบาย และความพร้อมให้บริการ ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับโครงการมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานโครงการ ด้านประสิทธิผลของโครงการ โดยความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะเมื่อมีความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของโครงการ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ได้แก่ ในช่วงระยะเวลาที่พักชำระหนี้เกษตรกรขาดระเบียบวินัยทางการเงิน และขาดความร่วมมือ ทำให้การดำเนินงานตามโครงการไม่เป็นไปตามแผนงานโครงการ ช่วงระยะเวลาที่พนักงานออกเยี่ยมเยียนเกษตรกรไม่สัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกร เกษตรกรให้ข้อมูลไม่ตรงกับความ

เป็นจริง พนักงานของ ธ.ก.ส.ที่รับผิดชอบดูแลและเป็นผู้ปฏิบัติงาน โครงการ มีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้การออกเยี่ยมเยียน ติดตาม ประเมินผลโครงการไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “หนี้สินภาคครัวเรือนของเกษตรกรในชนบทไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพการณ์ทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางการเมืองของเกษตรกร (2) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางการเมือง ระหว่างเกษตรกรผู้เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน (3) ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตาม 4 ตัวแปร ได้แก่ หนี้สินของเกษตรกร ความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร การชำระหนี้จริงของเกษตรกร และการเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนของเกษตรกร (4) นโยบายที่เหมาะสมต่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรอย่างยั่งยืน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ผู้เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนตามนโยบายของรัฐบาล โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรตัวอย่าง และมีการทำ Focus Group โดยแบ่งพื้นที่เป้าหมายของการวิจัยออกเป็น 9 อนุภูมิภาคทั่วประเทศ แล้วทำการคัดเลือกจังหวัดตัวแทน ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เพชรบูรณ์ ขอนแก่น นครราชสีมา ลพบุรี สระแก้ว สุพรรณบุรี ชุมพร และนครศรีธรรมราช หลังจากนั้นจึงนำมาคัดเลือกอำเภอตัวอย่าง จังหวัดละ 2 อำเภอ รวม 18 อำเภอ สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้มีจำนวน 2,410 ราย

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน (สมาชิกวัยแรงงาน 3 คน สมาชิกวัยพึ่งพิง 1 คน) ชั้นลูกค้า ธ.ก.ส. อยู่ในชั้นดีมาก มีที่ดินการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 20 ไร่ ส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว อาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ มูลค่าทรัพย์สินรวมของครัวเรือนเฉลี่ย 938,195 บาท โดย 2 ใน 3 ของทรัพย์สินอยู่ในรูปที่ดินการเกษตร มีเงินออมเฉลี่ย 14,432 บาท มีหนี้สินเฉลี่ย 167,597 บาท มีรายได้การเกษตรเฉลี่ย 140,076 บาท รายได้นอกการเกษตรเฉลี่ย 60,288 บาท ค่าใช้จ่ายการเกษตรเฉลี่ย 75,043 บาท และค่าใช้จ่ายนอกการเกษตรเฉลี่ย 121,030 บาท โครงการของรัฐที่เกษตรกรเข้าร่วมมากที่สุด ได้แก่ โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า รองลงมา ได้แก่ โครงการกองทุนหมู่บ้านและโครงการบัญชีครัวเรือน สำหรับโครงการที่เกษตรกรเห็นว่าเป็นประโยชน์มากที่สุด ได้แก่ โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โครงการพักชำระหนี้ และโครงการกองทุนหมู่บ้าน ส่วนโครงการพิเศษที่เห็นว่าเป็นประโยชน์น้อยที่สุด ได้แก่ โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อด้านครอบครัว (SPV) และโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเป็นต้น ปัจจัย

ที่ส่งผลต่อให้เกษตรกรมีระดับหนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน การเข้าร่วมโครงการกองทุนหมู่บ้าน การเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และการเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ส่วนปัจจัยช่วยลดภาระหนี้สินเกษตรกร เช่น การเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ และการเข้าร่วมโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ปัจจัยที่บั่นทอนความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร เช่น ค่าใช้จ่ายนอกภาคการเกษตร (รวมถึงค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา) การเข้าร่วมโครงการสินเชื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อม ตลอดจนการเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน ปัจจัยที่เอื้อต่อการชำระหนี้จริงของเกษตรกร ได้แก่ รายได้การเกษตร ทัศนคติของเกษตรกรต่อการเป็นหนี้ ทัศนคติของเกษตรกรต่อการชำระหนี้และการเข้าร่วมโครงการบัญชีครัวเรือน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการชำระหนี้จริง เช่น จำนวนหนี้สิน และค่าใช้จ่ายการเกษตร สำหรับปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินฯ ได้แก่ จำนวนหนี้สิน ปรากฏและผู้รู้ในท้องถิ่น และการเข้าร่วมโครงการกองทุนหมู่บ้าน ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ได้แก่ จำนวนเงินออม และรายได้การเกษตร เป็นต้น

งานวิจัยเรื่องหนี้สินเกษตรกรฯ ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อผู้กำหนดนโยบายหลายประการคือ (1) ควรมีการรณรงค์เพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยม และพฤติกรรมของเกษตรกรที่มีผลต่อการเกิดหนี้สินของครัวเรือน โดยโครงการที่รัฐบาลควรสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โครงการลด-ละ-เลิกอบายมุข โครงการสังขารชีวิต และโครงการจัดทำบัญชีครัวเรือน (2) ควรรณรงค์ให้เกษตรกรมีการสะสมเงินออมเพื่อใช้เป็นเงินทุนของครัวเรือนและชุมชน ส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน และในแต่ละชุมชนควรรวมตัวกันจัดตั้งธนาคารชุมชนท้องถิ่นเป็นของตนเองในระดับตำบล โดยให้ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของโดยการเป็นผู้ถือหุ้น (3) ให้ความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาของชาติ โดยให้ความสำคัญกับบุตรหลานของเกษตรกรที่เข้ามาศึกษาต่อ เพื่อให้เป็นกลุ่มเป้าหมายซึ่งจะออกไปเป็นผู้ประกอบการเกษตร หรือเกี่ยวเนื่องการเกษตรรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพทดแทนเกษตรกรรุ่นพ่อแม่ (4) ควรสนับสนุนงบประมาณในกิจกรรมภาคการเกษตร และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องการเกษตรของเกษตรกรที่ครบวงจร ทั้งด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาดของพืชผลทางการเกษตร เพื่อลดความเสี่ยงในการประกอบอาชีพของเกษตรกร และช่วยเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันกับภาคธุรกิจอื่นได้ (5) สถาบันการเงิน ควรทบทวนนโยบายการให้สินเชื่อ โดยมุ่งเน้นการให้สินเชื่อในรูปแบบของสินเชื่อกลุ่มแทนการให้สินเชื่อรายบุคคล เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนมีการรวมกลุ่ม โดยมีตัวแทนของกลุ่มชาวบ้านในการควบคุม และการตรวจสอบการกู้ยืมเงินและการชำระหนี้ของสมาชิกภายในกลุ่มกันเอง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงาน โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง มีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

3.1 ข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ 2 ส่วน คือ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ดังนี้

3.1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

โดยศึกษาจากข้อมูลที่มีผู้ศึกษาและเก็บรวบรวมไว้แล้ว ซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย องค์ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นเอกสารประเภทรายงานการวิจัย บทความวิจัย ภาคนิพนธ์ สารนิพนธ์ วารสาร และเอกสารทางวิชาการต่างๆ โดยค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ หอสมุดคุณหญิงหลงอรรถกระวีสุนทร ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดพัทลุง สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พัทลุง รวมถึงการสืบค้นจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

1) ประชากร (Population) คือ เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรที่เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ (ปีที่ 1 - ปีที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2551 - วันที่ 30 กันยายน 2553) จำนวน 3 สหกรณ์ ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย (1) สหกรณ์การเกษตรตะโหมด จำกัด (2) สหกรณ์การเกษตรเมืองพัทลุง จำกัด และ (3) สหกรณ์การเกษตรปากพะยูน จำกัด

2) จำนวนตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสหกรณ์ละ 40 ตัวอย่าง รวม 120 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) อนึ่งผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะเกษตรกรที่ได้รับเงินอุดหนุนตามโครงการลดภาระหนี้ฯ กิจกรรมการลดภาระหนี้และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดพัทลุงแล้วเท่านั้น (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา

ที่	สถาบันเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ (ราย)	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
1	สหกรณ์การเกษตรระโหมด จำกัด	1,878	40
2	สหกรณ์การเกษตรปากพะยูน จำกัด	991	40
3	สหกรณ์การเกษตรเมืองพัทลุง จำกัด	907	40
รวมทั้งสิ้น		3,776	120

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดพัทลุง, 2553.

3) วิธีการรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างด้วยการสัมภาษณ์รายบุคคล (Personal Interview) โดยการใช้แบบสอบถามเชิงโครงสร้าง (Structured Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่มาติดต่อที่สำนักงานสหกรณ์ในวันเปิดทำการ คือ วันจันทร์ – วันศุกร์ กระจายตามสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันในแต่ละวัน แบ่งคำถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ (ภาคผนวก)

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุงของเกษตรกร

ส่วนที่ 3 ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง

ส่วนที่ 4 ทศนคติของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง

ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยประยุกต์ใช้มาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) เพื่อให้ทราบระดับความคิดเห็นต่อข้อความเชิงบวกที่กำหนด จำแนกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับ 4	เห็นด้วยมาก
ระดับ 3	เห็นด้วยปานกลาง
ระดับ 2	เห็นด้วยน้อย
ระดับ 1	ไม่เห็นด้วย

4) การทดสอบแบบสอบถาม (Pretest)

หลังจากผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้ว นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความชัดเจน ความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง หลังจากนั้นนำแบบสอบถามดังกล่าวไปทดลองสัมภาษณ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ จำนวน 10 ราย เพื่อตรวจสอบความยากง่ายและความสามารถนำไปใช้จริง โดยพิจารณาถึงความเข้าใจและความชัดเจนในการตอบ รวมถึงเวลาที่ใช้ในการตอบว่าใช้เวลานานน้อยเพียงใดเหมาะสมที่จะนำไปใช้รวบรวมข้อมูลจริงหรือไม่ โดยนำข้อบกพร่องเหล่านั้นมาปรับปรุงและแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วจึงนำแบบสอบถามนั้นไปดำเนินการสอบถามจริง

3.2 วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปประยุกต์ การวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 ส่วน คือ

3.2.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และการหาค่าร้อยละ (Percentage) ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ประเด็นต่อไปนี้

- 1) ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร
- 2) ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร
- 3) ขนาดการถือครอง และการใช้ประโยชน์จากที่ดิน
- 4) การเป็นสมาชิกและการมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์
- 5) พฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ
- 6) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ
- 7) ทักษะคิดของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ฯ

เป็นการวิเคราะห์ระดับทัศนคติจากความคิดเห็นสำหรับข้อความเชิงบวก มีค่าระดับความคิดเห็นและความหมายดังนี้

ค่าระดับความคิดเห็น	ความหมาย
3.50 - 4.00	ทัศนคติดี
2.50 - 3.49	ทัศนคติดีปานกลาง
1.50 - 2.49	ทัศนคติไม่สู้ดี
1.00 - 1.49	ทัศนคติไม่ดี

3.2.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis)

เป็นการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสองประชากรที่ขึ้นต่อกัน โดยการทดสอบแบบจับคู่ (Paired Test) คือการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของรายได้สุทธิ หนี้สิน และเงินออมของครัวเรือนเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย โดยมีขั้นตอนการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

1) ตั้งสมมติฐานเพื่อการทดสอบ

1.1) รายได้สุทธิ

H_{01} : รายได้สุทธิของครัวเรือนเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการฯ เท่ากับ ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ

H_{A1} : รายได้สุทธิของครัวเรือนเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการฯ มากกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ

1.2) เงินออม

H_{02} : เงินออมของครัวเรือนเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการฯ เท่ากับ ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ

H_{A2} : เงินออมของครัวเรือนเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการฯ มากกว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ

1.3) หนี้สิน

H_{03} : หนี้สินของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการฯ เท่ากับก่อนเข้าร่วมโครงการฯ

H_{A3} : หนี้สินของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการฯ น้อยกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ

2) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติ กำหนดไว้ที่ $\alpha = 0.05$

3) กำหนดค่าสถิติ t ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปประยุกต์

4) กำหนดค่า P- Value ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปประยุกต์

5) สรุปผลการทดสอบ

5.1) ถ้าค่า P-Value น้อยกว่าหรือเท่ากับค่า α จะปฏิเสธ H_0 หรือยอมรับ H_A กล่าวคือ รายได้สุทธิของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการฯ มากกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เงินออมของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการฯ มากกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ และหนี้สินของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการฯ น้อยกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.05$

5.2) ในทางตรงกันข้าม ถ้าค่า P-Value มากกว่าค่า α จะยอมรับ H_0 หรือ ปฏิเสธ H_A กล่าวคือ โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุงไม่มีผลทำให้ รายได้สุทธิและเงินออมในครัวเรือนของเกษตรกรเพิ่มขึ้น และไม่มีผลทำให้หนี้สินในครัวเรือน น้อยลง

บทที่ 4

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการดำเนินงาน โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยใน จังหวัดพัทลุง ซึ่งแบ่งการนำเสนอเป็น 7 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร

ส่วนที่ 2 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

ส่วนที่ 3 ขนาดการถือครอง และการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ส่วนที่ 4 การเป็นสมาชิกและการมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์

ส่วนที่ 5 พฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ

ส่วนที่ 6 ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ

ส่วนที่ 7 ทิศนคติของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ฯ

4.1 ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร

การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็กหรือกำลังศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงาน ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.1)

4.1.1 เพศ

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.0 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 45.0 ถึงแม้ว่าเพศชายจะได้รับการยอมรับให้เป็นหัวหน้าครัวเรือน แต่ในด้านการเงินหรือด้านการทำธุรกรรมทางการเงิน เพศหญิงมักจะมีคามรับผิดชอบและให้ความสำคัญมากกว่า

4.1.2 อายุ

เกษตรกรมีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี มีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 36.7 รองลงมามีอายุระหว่าง 46 - 55 ปี ร้อยละ 30.0 อายุไม่เกิน 35 ปี ร้อยละ 15.8 อายุระหว่าง 56 - 65 ปี ร้อยละ 10.8 และอายุมากกว่า 65 ปี ร้อยละ 6.7 ตามลำดับ อายุของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ โดยเฉลี่ย คือ 46 ปี ถือว่าอยู่ในวัยทำงาน มีศักยภาพ มีความพร้อมต่อการสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างหลักฐาน และความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และต้องรับผิดชอบต่อภาระหนี้สินของครอบครัว

ตารางที่ 4.1 ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
เพศ		
- หญิง	66	55.0
- ชาย	54	45.0
อายุ (ปี)		
- ≤ 35	19	15.8
- 36 - 45	44	36.7
- 46 - 55	36	30.0
- 56 - 65	13	10.8
- > 65	8	6.7
เฉลี่ย	46.0	
สถานภาพสมรส		
- สมรส	99	82.5
- โสด	12	10.0
- หม้าย	5	4.2
- แยกกันอยู่ / หย่า	4	3.3
ศาสนา		
- พุทธ	110	91.7
- อิสลาม	10	8.3
ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	51	42.5
- มัธยมศึกษาตอนต้น	17	14.2
- มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช.	21	17.5
- อนุปริญญาหรือ ปวศ.	13	10.8
- ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	18	15.0
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
- ≤ 3	35	29.2
- 4 - 6	81	67.5
- > 6	4	3.3
เฉลี่ย	4.2	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
สถานภาพการมีสมาชิกอยู่ในวัยเด็กหรือกำลังศึกษา		
- มี	92	76.7
- ไม่มี	28	23.3
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยเด็กหรือกำลังศึกษา (คน)	(n=92)	
- 1	33	35.9
- 2	40	43.5
- 3	14	15.2
- 4	5	5.4
เฉลี่ย	1.5	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงาน (คน)		
- 1 - 2	78	65.0
- 3 - 4	33	27.5
- > 4	9	7.5
เฉลี่ย	2.5	

4.1.3 สถานภาพสมรส

เกษตรกรส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 82.5 รองลงมามีสถานภาพโสด ร้อยละ 10.0 มีสถานภาพหม้าย ร้อยละ 4.2 และมีสถานภาพแยกกันอยู่หรือหย่า ร้อยละ 3.3 ตามลำดับ

4.1.4 ศาสนา

เกษตรกรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 91.7 และนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 8.3 ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการนับถือศาสนาของประชากรในจังหวัดพัทลุง ที่นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่

4.1.5 ระดับการศึกษา

เกษตรกรมีการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 42.5 รองลงมามีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. ร้อยละ 17.5 ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 15.0 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 14.2 และระดับอนุปริญญาหรือ ปวส. ร้อยละ 10.8

ตามลำดับ จะเห็นว่าเกษตรกรทุกคนได้รับการศึกษาอย่างน้อยขั้นพื้นฐานสามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสหกรณ์การเกษตรให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาและการฝึกอบรมตามหลักการสหกรณ์ข้อที่ 5 โดยจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาแก่สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการสหกรณ์ เพื่อให้พัฒนาบุคคลเหล่านี้ให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ รวมทั้งความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตน

4.1.6 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ครัวเรือนเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกโดยเฉลี่ย 4.2 คน โดยส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกระหว่าง 4 - 6 คน ร้อยละ 67.5 รองลงมา มีจำนวนสมาชิกไม่เกิน 3 คน ร้อยละ 29.2 และมีจำนวนสมาชิกมากกว่า 6 คน ร้อยละ 3.3 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรในปัจจุบันนิยมมีบุตรน้อย ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะครัวเรือนของคนไทยพุทธในปัจจุบันที่มีการคุมกำเนิดมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไป ค่าครองชีพที่สูงขึ้น และความผันผวนทางด้านเศรษฐกิจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของเกษตรกร โครงสร้างของครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดเล็กและขนาดกลางที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ซึ่งต่างจากครอบครัวในอดีตที่เป็นครอบครัวขนาดใหญ่

4.1.7 จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็กหรือกำลังศึกษา

ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็กหรือกำลังศึกษา ร้อยละ 76.7 และไม่มีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กหรือกำลังศึกษา ร้อยละ 23.3 จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยเรียนหรือกำลังศึกษาโดยเฉลี่ย 1.5 คน/ครัวเรือน มีจำนวนสมาชิกในวัยเรียนหรือกำลังศึกษาจำนวน 2 คนมากที่สุด ร้อยละ 43.5 จำนวน 1 คน ร้อยละ 35.9 จำนวน 3 คน ร้อยละ 15.2 และจำนวน 4 คน ร้อยละ 5.4 ตามลำดับ เกษตรกรจะส่งสมาชิกในครอบครัวไปเรียนในสถาบันการศึกษาของภาครัฐและเอกชนภายในจังหวัดและต่างจังหวัด เช่น สงขลา นครศรีธรรมราช ประจวบคีรีขันธ์ เชียงใหม่ กรุงเทพฯ เป็นต้น

4.1.8 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงาน

ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยแรงงาน 1-2 คน ร้อยละ 65.0 รองลงมา จำนวน 3 - 4 คน ร้อยละ 27.5 และร้อยละ 7.5 มีจำนวนสมาชิกมากกว่า 4 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงานโดยเฉลี่ย 2.5 คน ซึ่งจะเห็นว่าจำนวนสมาชิกในวัยแรงงานเป็นไปตามลักษณะของครัวเรือนในปัจจุบันที่มีพ่อและแม่เป็นวัยแรงงานเลี้ยงดูครอบครัว

4.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ ที่จะกล่าวในที่นี้ ได้แก่ การประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร และการประกอบอาชีพรองของเกษตรกร ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.2)

4.2.1 การประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร

เกษตรกรส่วนใหญ่ทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 70.0 รองลงมาอาชีพทำนา ร้อยละ 23.4 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 5.0 อาชีพทำประมง และอาชีพปลูกผัก ร้อยละ 0.8 ตามลำดับ การที่เกษตรกรมีอาชีพหลักทางการเกษตรหลายอาชีพ เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่ทำการศึกษามีความหลากหลายทางกายภาพ เช่น พื้นที่ในอำเภอเมืองพัทลุงและอำเภอปากพะยูนส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มติดชายทะเลเหมาะในการปลูกข้าวและทำประมง ส่วนพื้นที่อำเภอตะโหมดเป็นที่สูงติดกับเทือกเขาเหมาะกับการปลูกยางพาราหรือไม้ผล เป็นต้น

4.2.2 การประกอบอาชีพรองของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพรอง ร้อยละ 90.8 และไม่มีอาชีพรองร้อยละ 9.2 อาชีพรองของเกษตรกรมีหลากหลายทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร มีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรองมากที่สุด ร้อยละ 48.6 รองลงมาอาชีพเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 44.0 อาชีพค้าขาย ร้อยละ 33.0 อาชีพทำนา ร้อยละ 22.9 อาชีพทำสวนยางพารา ร้อยละ 11.0 อาชีพทำประมง ร้อยละ 7.3 และอื่นๆ ได้แก่ ทำสวนปาล์ม น้ำมัน ปลูกผัก ทำสวนผลไม้ ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิก อบต. ร้อยละ 6.4 ตามลำดับ อาชีพรองในภาคการเกษตรส่วนใหญ่จะทำการเกษตรแบบผสมผสานมีทั้งปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เดียวกัน เช่น มีการเลี้ยงวัวและเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมืองในพื้นที่สวนยางพาราหรือสวนผลไม้ ส่วนอาชีพรับจ้างมีทั้งรับจ้างในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร ได้แก่ รับจ้างกรีดยางพารา และรับจ้างก่อสร้าง เป็นต้น

ตารางที่ 4.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
- ทำสวนยางพารา	84	70.0
- ทำนา	28	23.4
- เลี้ยงสัตว์	6	5.0
- ทำประมง	1	0.8
- ปลูกผัก	1	0.8

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
การมีอาชีพรอง		
- มี	109	90.8
- ไม่มี	11	9.2
อาชีพรอง *	(n=109)	
- รับจ้างทั่วไป	53	48.6
- เลี้ยงสัตว์	48	44.0
- ค้าขาย	36	33.0
- ทำนา	25	22.9
- ทำสวนยางพารา	12	11.0
- ทำประมง	8	7.3
- อื่นๆ	7	6.4

หมายเหตุ * หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4.3 ขนาดการถือครอง และการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

การศึกษาเกี่ยวกับขนาดการถือครองและการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ที่จะกล่าวในที่นี้ ได้แก่ ขนาดการถือครองที่ดินของครัวเรือนเกษตรกร ลักษณะการถือครองที่ดิน และการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.3)

4.3.1 ขนาดการถือครองที่ดินของครัวเรือนเกษตรกร

เกษตรกรมีพื้นที่การถือครองที่ดินเฉลี่ย 15.8 ไร่/ครัวเรือน โดยมีพื้นที่การถือครองที่ดินจำนวนไม่เกิน 10 ไร่/ครัวเรือนในสัดส่วนที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.8 รองลงมา พื้นที่การถือครองที่ดินระหว่าง 11 - 20 ไร่/ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 35.8 พื้นที่ถือครองที่ดินระหว่าง 21-30 ไร่/ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.8 พื้นที่ถือครองระหว่าง 31 - 40 ไร่/ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.7 และมีพื้นที่ถือครองที่ดินจำนวนมากกว่า 40 ไร่/ครัวเรือน ร้อยละ 5.0 ตามลำดับ การที่เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองที่ดินขนาดเล็ก จึงจำเป็นต้องประกอบอาชีพรองอื่นๆ ทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

ตารางที่ 4.3 ขนาดการถือครอง และการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
ขนาดการถือครองที่ดิน (ไร่/คร้าวเรือน)		
- ≤10	50	41.7
- 11 - 20	43	35.8
- 21 - 30	13	10.8
- 31 - 40	8	6.7
- > 40	6	5.0
เฉลี่ย	15.8	
ลักษณะการถือครองที่ดิน		
- ของตนเอง	90	75.0
- ของตนเองและเช่า	12	10.0
- ของตนเองและผู้อื่นให้ทำฟรี	11	9.2
- ผู้อื่นให้ทำฟรี	6	5.0
- เช่า	1	0.8
การใช้ประโยชน์จากที่ดินเฉลี่ย	(ไร่/คร้าวเรือน)	
- สวนยางพารา	9.0	
- ที่นา	5.0	
- ที่บ้านและบริเวณบ้าน	1.0	
- สวนผลไม้	0.5	
- ที่ว่างเปล่า	0.3	
พื้นที่ถือครองเฉลี่ย	15.8	

4.3.2 ลักษณะการถือครองที่ดินทำกินของครัวเรือนเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองหรือคู่สมรส ร้อยละ 75.0 รองลงมาเป็นที่ดินซึ่งผู้อื่นให้ทำฟรีและเช่า ร้อยละ 10.0 เป็นที่ดินของตนเองและผู้อื่นให้ทำฟรี ร้อยละ 9.2 เป็นที่ดินซึ่งผู้อื่นให้ทำฟรี ร้อยละ 5.0 และที่ดินเช่า ร้อยละ 0.8 ตามลำดับ ที่ดินซึ่งเกษตรกรถือครองส่วนใหญ่มีเอกสารสิทธิ์ประเภท โฉนด เกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองที่ดินจำนวนน้อยอาศัยทำกินในที่ดินของพ่อแม่หรือญาติพี่น้องซึ่งไม่ได้แบ่งแยกหรือโอนกรรมสิทธิ์

4.3.3 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ที่ดินในการทำสวนยางพาราเป็นสัดส่วนมากที่สุด เฉลี่ย 9.0 ไร่/ครัวเรือน รองลงมาใช้ทำนาเฉลี่ย 5.0 ไร่/ครัวเรือน ใช้ปลูกบ้านและบริเวณบ้านเฉลี่ย 1.0 ไร่/ครัวเรือน ใช้ทำสวนผลไม้เฉลี่ย 0.5 ไร่/ครัวเรือน และที่ว่างเปล่า 0.3 ไร่/ครัวเรือน ตามลำดับ จะเห็นว่าเกษตรกรใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อทำการเกษตรเป็นหลัก และจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่าเกษตรกรได้มีการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์จากที่ดินจากการทำนาเป็นทำสวนยางพาราเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต สืบเนื่องจากราคายางพาราเป็นปัจจัยสำคัญ และเกษตรกรซึ่งปล่อยให้พื้นที่บางส่วนรกร้างว่างเปล่าก็หันมาปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อปลูกยางพารามากขึ้น

4.4 การเป็นสมาชิกและการมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์

การศึกษาเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกและการมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์ ที่จะกล่าวในที่นี้ ได้แก่ การเป็นสมาชิกและการองค์กรการเงินชุมชนหรือสถาบันการเงินอื่นๆ ระยะเวลาการเป็นสมาชิก การมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์ จำนวนทุนเรือนหุ้นที่มีในสหกรณ์ และวัตถุประสงค์ในการใช้เงินกู้ ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.4)

4.4.1 การเป็นสมาชิกองค์กรการเงินชุมชนหรือสถาบันการเงินอื่น

นอกจากเป็นสมาชิกสหกรณ์แล้ว เกษตรกรยังเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินชุมชนหรือสถาบันการเงินอื่นมากกว่า 1 แห่ง ซึ่งองค์กรการเงินชุมชนหรือสถาบันการเงินอื่นๆ ที่เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิก คือ กองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 59.2 รองลงมา กลุ่มออมทรัพย์ ร้อยละ 47.5 ธ.ก.ส. ร้อยละ 39.2 กลุ่มแม่บ้าน ร้อยละ 12.5 กลุ่มผู้สูงอายุ ร้อยละ 5.8 และอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ เป็นต้น ร้อยละ 3.3 ตามลำดับ จากการสอบถามเพิ่มเติมทราบว่าสาเหตุที่เกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกองค์กรการเงินชุมชนหรือสถาบันการเงินอื่นๆ เนื่องจากเห็นความสำคัญและผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการรวมกลุ่ม

4.4.2 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์

ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ของเกษตรกร โดยเฉลี่ย 9.3 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสหกรณ์ระยะเวลาไม่เกิน 11 ปี ร้อยละ 75.0 รองลงมา ระยะเวลาระหว่าง 11 - 20 ปี ร้อยละ 20.0 ระยะเวลาระหว่าง 21 - 30 ปี และระยะเวลามากกว่า 30 ปี ร้อยละ 2.5 ในสัดส่วนที่เท่ากัน ตามลำดับ การที่เกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์เป็นเวลาเกือบ 10 ปี ทำให้มีความคุ้นเคยและสนิทสนมระหว่างคณะกรรมการดำเนินการ ฝ่ายจัดการ และสมาชิกสหกรณ์ด้วยกันเป็นอย่างดี

ตารางที่ 4.4 การเป็นสมาชิกและการมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกองค์กรการเงินชุมชนหรือ สถาบันการเงินอื่น *		
- กองทุนหมู่บ้าน	71	59.2
- กลุ่มออมทรัพย์	57	47.5
- ช.ก.ส.	47	39.2
- กลุ่มแม่บ้าน	15	12.5
- กลุ่มผู้สูงอายุ	7	5.8
- อื่นๆ	4	3.3
ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ (ปี)		
- ≤ 10	90	75.0
- 11- 20	24	20.0
- 21 - 30	3	2.5
- > 30	3	2.5
เฉลี่ย	9.3	
การมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์ *		
- ด้านสินเชื่อ	120	100.0
- ด้านเงินฝาก	81	67.5
- ด้านธุรกิจซื้อ	75	62.5
- ด้านธุรกิจขาย	37	30.8
- ด้านการส่งเสริมการเกษตร	10	8.3
จำนวนทุนเรือนหุ้นที่มีในสหกรณ์ (บาท)		
- ≤ 10,000	47	39.2
- 10,001 - 20,000	41	34.2
- 20,001 - 30,000	13	10.8
- 30,001 - 40,000	10	8.3
- 40,001 - 50,000	4	3.3
- > 50,000	5	4.2

หมายเหตุ * หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
วัตถุประสงค์การใช้เงินกู้ *		
- ใช้ลงทุนในการประกอบอาชีพ	89	74.2
- เป็นค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคในครัวเรือน	34	28.3
- ปรับปรุงการประกอบอาชีพ	33	27.5
- ปรับปรุงต่อเติมบ้านเรือน	31	25.8
- ใช้หนี้แหล่งเงินกู้อื่น	18	15.0
- ใช้ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน	12	10.0
- อื่น ๆ	7	5.8

หมายเหตุ * หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4.4.3 การมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์

เกษตรกรทุกคนมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์ โดยเฉพาะธุรกรรมด้านสินเชื่อ เกษตรกรทุกคนร่วมทำธุรกรรมกับสหกรณ์ ร้อยละ 100.0 รองลงมาด้านเงินฝาก ร้อยละ 67.5 ด้านธุรกิจซื้อ ร้อยละ 62.5 ด้านธุรกิจขาย ร้อยละ 30.8 และด้านการส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 8.3 ตามลำดับ จะเห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์มากกว่า 1 ประเภท จากการสอบถามสาเหตุที่เกษตรกรมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อมากที่สุด เนื่องจากมีความสะดวกในการติดต่อขอรับบริการเพราะอยู่ใกล้บ้าน และมีความมั่นใจในระบบสหกรณ์

4.4.4 จำนวนทุนเรือนหุ้นที่มีในสหกรณ์

เกษตรกรมีทุนเรือนหุ้นในสหกรณ์เฉลี่ยครัวเรือนละ 17,017 บาท โดยมีทุนเรือนหุ้นมากที่สุดไม่เกิน 10,000 บาท ร้อยละ 39.2 รองลงมาจำนวนทุนเรือนหุ้นระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 34.2 จำนวนทุนเรือนหุ้นระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท ร้อยละ 10.8 จำนวนทุนเรือนหุ้นระหว่าง 30,001 - 40,000 บาท ร้อยละ 8.3 จำนวนทุนเรือนหุ้นมากกว่า 50,000 บาท ร้อยละ 4.2 และจำนวนทุนเรือนหุ้นระหว่าง 40,001 - 50,000 บาท ร้อยละ 3.3 ตามลำดับ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี หากสหกรณ์ดำเนินงานได้กำไรเกษตรกรจะได้รับเงินปันผลตามอัตราที่กฎหมายกำหนดแต่ไม่เกินร้อยละ 10

4.4.5 วัตถุประสงค์การใช้เงินกู้

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินกู้เพื่อลงทุนในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 74.2 รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 28.3 ใช้ปรับปรุงการประกอบอาชีพ ร้อยละ 27.5

ปรับปรุงต่อเติมบ้านเรือน ร้อยละ 25.8 ใช้หนี้แหล่งเงินกู้อื่น ร้อยละ 15.0 ใช้ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน ร้อยละ 10.0 และเพื่อการศึกษาบุตร ร้อยละ 5.8 ตามลำดับ ซึ่งหากเกษตรกรนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ จะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้จากการใช้เงินกู้และเกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด ในทางกลับกันหากเกษตรกรนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ปัญหาด้านหนี้สินของเกษตรกรก็จะทวีความรุนแรงขึ้น

4.5 พฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง ที่จะนำเสนอในที่นี้ ประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ คือ ลักษณะการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามโครงการลดภาระหนี้ฯ

4.5.1 ลักษณะการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ

การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ ที่จะกล่าวในที่นี้ ได้แก่ แหล่งที่มาของข้อมูล ผู้แนะนำให้เข้าร่วมโครงการฯ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน และวิธีการดำเนินงานตามโครงการฯ และความเหมาะสมของระยะเวลาในการดำเนินงานตามโครงการฯ ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.5)

1) แหล่งที่มาของข้อมูลเกี่ยวกับโครงการลดภาระหนี้ฯ

ส่วนใหญ่เกษตรกรรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการลดภาระหนี้ฯ จากฝ่ายจัดการสหกรณ์ ร้อยละ 60.8 รองลงมาคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ร้อยละ 51.7 สมาชิกสหกรณ์ ร้อยละ 37.5 เจ้าหน้าที่รัฐ ร้อยละ 19.2 สื่อวิทยุโทรทัศน์ ร้อยละ 15.8 และสื่อสิ่งพิมพ์ ร้อยละ 3.3 ตามลำดับ จะเห็นว่าบุคลากรของสหกรณ์เอง ได้แก่ ฝ่ายจัดการสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และสมาชิกสหกรณ์มีบทบาทสำคัญมากในการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับโครงการลดภาระหนี้ฯ เนื่องจากเกษตรกรมีความสัมพันธ์และมีความใกล้ชิดสนิทสนมมากกว่าแหล่งข้อมูลอื่น

2) ผู้แนะนำให้เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ

ผู้แนะนำให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่คือ ฝ่ายจัดการสหกรณ์ ร้อยละ 45.0 รองลงมาคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ร้อยละ 34.2 สมาชิกสหกรณ์ ร้อยละ 11.6 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 7.5 และตัดสินใจเอง ร้อยละ 1.7 ตามลำดับ จะเห็นว่าฝ่ายจัดการและคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีบทบาทสำคัญในการแนะนำและชักชวนให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ดังกล่าว

ตารางที่ 4.5 ลักษณะการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
แหล่งที่มาของข้อมูลเกี่ยวกับโครงการลดภาระหนี้ฯ*		
- ฝ่ายจัดการสหกรณ์	73	60.8
- คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์	62	51.7
- สมาชิกสหกรณ์	45	37.5
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ	23	19.2
- สื่อวิทยุโทรทัศน์	19	15.8
- สื่อสิ่งพิมพ์	4	3.3
ผู้แนะนำให้เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ		
- ฝ่ายจัดการสหกรณ์	54	45.0
- คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์	41	34.2
- สมาชิกสหกรณ์	14	11.6
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ	9	7.5
- ตัดสินใจเอง	2	1.7
ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานและวิธีการดำเนินงานตามโครงการ		
- มาก	35	29.2
- ปานกลาง	79	65.8
- น้อย	6	5.0
ความเหมาะสมของระยะเวลาในการดำเนินงานตามโครงการ		
- เหมาะสม	82	68.3
- ไม่เหมาะสม	38	31.7
ระยะเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินงานตามโครงการฯ สำหรับผู้ที่ตอบว่าไม่เหมาะสม (ปี)	(n=38)	
- 3 - 4	19	50.0
- 5 - 6	17	44.7
- > 6	2	5.3
เฉลี่ย		4.3

หมายเหตุ * หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3) ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการดำเนินงานโครงการฯ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการดำเนินงานตามโครงการฯ ในระดับปานกลาง ร้อยละ 65.8 รองลงมา มีความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 29.2 และเข้าใจน้อย ร้อยละ 5.0 จากการสอบถามเพิ่มเติมทราบว่าฝ่ายจัดการและคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ซึ่งทำหน้าที่ในการถ่ายทอดมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการดำเนินงานไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ซึ่งมีผลมาจากความเร่งด่วนในการดำเนินงานช่วงแรกของโครงการฯ และขาดการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบอย่างทั่วถึง หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขต่างๆ ของโครงการฯ เป็นอย่างดี ย่อมทำให้เกษตรกรมีความพร้อมที่จะปฏิบัติตามที่โครงการกำหนด ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และทำให้เกษตรกรมีวินัยในการชำระหนี้หรือสามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด

4) ระยะเวลาในการดำเนินงานตามโครงการลดภาระหนี้ฯ

ระยะเวลา 2 ปี ในการดำเนินงานตามโครงการฯ เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสมแล้ว ร้อยละ 68.3 และไม่เหมาะสม ร้อยละ 31.7 สำหรับเกษตรกรที่มีความเห็นว่ามันไม่เหมาะสม ส่วนใหญ่ได้เสนอให้รัฐบาลขยายเวลาในการดำเนินงานตามโครงการฯ เป็น 3 - 4 ปี ร้อยละ 50.0 รองลงมา 5 - 6 ปี ร้อยละ 44.7 และมากกว่า 6 ปี ร้อยละ 5.3 ระยะเวลาในการดำเนินงานตามโครงการฯ ที่เกษตรกรเสนอโดยเฉลี่ย 4.3 ปี

4.5.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามโครงการลดภาระหนี้ฯ

การศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามโครงการลดภาระหนี้ฯ ที่จะนำเสนอในที่นี้ ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมลดภาระหนี้และฟื้นฟูอาชีพ กิจกรรมตามแผนฟื้นฟูอาชีพ ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม ผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.6)

1) การเข้าร่วมกิจกรรมลดภาระหนี้และฟื้นฟูอาชีพ

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการลดภาระหนี้และกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ และได้ปฏิบัติตามแผนฟื้นฟูอาชีพที่กำหนดไว้

จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมถึงแนวทางปฏิบัติของสหกรณ์ในกิจกรรมการลดภาระหนี้ฯ ทราบว่าสหกรณ์ไม่ได้ปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินงานตามโครงการฯ กล่าวคือ กรณีเกษตรกรชำระต้นเงินและดอกเบี้ยเป็นรายเดือนจำนวนน้อยกว่า 500 บาท สหกรณ์ไม่ได้ชดเชยดอกเบี้ยให้กับเกษตรกร โดยให้เหตุผลว่าจำนวนเงินน้อยเกินไปไม่คุ้มกับเอกสารหลักฐานประกอบการเบิกจ่ายจากรัฐบาล ส่วนการดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ไม่ได้รับเงินอุดหนุนตามกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพทุกราย ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรม ความไม่เสมอภาคในสหกรณ์ และเกษตรกรที่ได้รับเงินอุดหนุนกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพต้องนำเงินส่งคืนกองทุนฟื้นฟูอาชีพเพื่อผลัดเปลี่ยนให้กับเกษตรกรคนอื่นที่เข้าร่วมโครงการฯ

ตารางที่ 4.6 การมีส่วนร่วมกิจกรรมตามโครงการลดภาระหนี้ฯ

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
การเข้าร่วมกิจกรรมการลดภาระหนี้และฟื้นฟูอาชีพตามโครงการลดภาระหนี้ฯ	120	100.0
การปฏิบัติตามแผนฟื้นฟูอาชีพ	120	100.0
กิจกรรมตามแผนฟื้นฟูอาชีพ		
- ปรับปรุงการผลิตอาชีพหลัก	71	59.2
- ประกอบอาชีพเสริม	36	30.0
- ทำการเกษตรผสมผสาน	13	10.8
ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการลดภาระหนี้ฯ		
- เข้าร่วมทุกครั้ง	87	72.5
- เข้าร่วมบางครั้งตามโอกาส	32	26.7
- ไม่เคยเข้าร่วม	1	0.8

2) กิจกรรมตามแผนฟื้นฟูอาชีพ

เกษตรกรส่วนใหญ่นำเงินอุดหนุนไปใช้ในการปรับปรุงการผลิตอาชีพหลักทางการเกษตร ร้อยละ 59.2 รองลงมาใช้ในการประกอบอาชีพเสริม ร้อยละ 30.0 และทำการเกษตรแบบผสมผสาน ร้อยละ 10.8 ตามลำดับ การที่เกษตรกรนำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม ทำให้เกษตรกรได้รับโอกาสในการฟื้นฟูอาชีพและมีรายได้จากการประกอบอาชีพมากขึ้น จึงถือได้ว่าการใช้จ่ายของเกษตรกรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ต้องการให้นำเงินไปพัฒนาปรับปรุงและลงทุนประกอบอาชีพเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

3) ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการลดภาระหนี้ฯ

เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการลดภาระหนี้ฯ ทุกครั้งที่สหกรณ์นัดหมาย ร้อยละ 72.5 เข้าร่วมบางครั้งตามโอกาส ร้อยละ 26.7 และไม่เคยเข้าร่วม ร้อยละ 0.8 ตามลำดับ จะเห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการลดภาระหนี้ฯ ซึ่งกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วม ได้แก่ การประชุมกลุ่มสมาชิก การประชุมจัดทำแผน การประชุมเสวนา และกิจกรรมอื่นๆ ที่สหกรณ์จัดขึ้น สำหรับเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมบางครั้งตามโอกาสและไม่เคยเข้าร่วม เนื่องจากมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนเอง ต้องประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลามากพอ

4.6 ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง

การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ คือ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและผลลัพธ์หลังสิ้นสุดโครงการฯ

4.6.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกษตรกรได้รับจากการดำเนินโครงการลดภาระหนี้ฯ ที่จะนำกล่าวในที่นี้ ได้แก่ ด้านรายได้ รายจ่าย ภาวะหนี้สิน และเงินออมของครัวเรือนเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ

1) รายได้ของครัวเรือนของเกษตรกร

รายได้ของครัวเรือนของเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ ประกอบด้วย รายได้จากอาชีพหลักทางการเกษตร รายได้จากอาชีพรอง และรายได้สุทธิของครัวเรือน ผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.7)

1.1) รายได้จากอาชีพหลัก

เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากอาชีพหลักทางการเกษตร ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เฉลี่ย 177,782 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 68.7 ของรายได้รวมทั้งหมด หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 222,781 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 69.0 ของรายได้รวมทั้งหมด หลังเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายได้จากอาชีพหลักทางการเกษตรเพิ่มขึ้น 44,999 บาท/ครัวเรือน/ปี ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายได้จากอาชีพทำสวนยางพารามากที่สุด ร้อยละ 81.3 รองลงมาอาชีพทำนา ร้อยละ 13.9 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 3.9 อาชีพทำประมง ร้อยละ 0.3 และอาชีพปลูกผัก ร้อยละ 0.1 ตามลำดับ และหลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายได้จากอาชีพทำสวนยางพารามากที่สุดเช่นเดียวกับก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ 84.6 รองลงมาอาชีพทำนา ร้อยละ 11.3 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 3.7 อาชีพทำประมง ร้อยละ 0.3 และอาชีพปลูกผัก ร้อยละ 0.1 ตามลำดับ จะเห็นว่าอาชีพที่เกษตรกรมีรายได้ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ อาชีพทำสวนยางพารา สืบเนื่องจากราคายางพาราปรับตัวสูงขึ้นในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมา

1.2) รายได้จากอาชีพรอง

เกษตรกรมีรายได้จากอาชีพรอง โดยเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมโครงการฯ 80,999 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 31.3 ของรายได้รวมทั้งหมด หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เฉลี่ย 100,128 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 31.0 ของรายได้รวมทั้งหมด โดยหลังเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายได้จากอาชีพรองเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 10,129 บาท/ครัวเรือน/ปี ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายได้จากอาชีพค้าขายมากที่สุด ร้อยละ 35.2 รองลงมาอาชีพรับจ้าง

ร้อยละ 29.1 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 11.2 อาชีพอื่นๆ ร้อยละ 11.1 อาชีพทำนา ร้อยละ 6.9 อาชีพทำสวนยางพารา ร้อยละ 5.2 และอาชีพทำประมง ร้อยละ 1.3 ตามลำดับ หลังเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายได้จากอาชีพค้าขายมากที่สุดเช่นเดียวกับก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ 32.8 รองลงมาอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 31.7 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 11.2 อาชีพอื่นๆ เช่น ทำสวนปาล์ม ปลูกผัก สวนผลไม้ รับเหมาก่อสร้าง นักการเมืองท้องถิ่น ประกอบธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น ร้อยละ 10.9 อาชีพทำนา ร้อยละ 7.7 อาชีพทำสวนยางพารา ร้อยละ 4.7 และอาชีพทำประมง ร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร

รายการ	ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ		หลังเข้าร่วมโครงการฯ	
	บาท/ ครัวเรือน/ปี	ร้อยละ	บาท/ ครัวเรือน/ปี	ร้อยละ
รายได้จากอาชีพหลัก	177,782	100.0	222,781	100.0
- ทำสวนยางพารา	145,381	81.8	188,522	84.6
- ทำนา	24,792	13.9	25,213	11.3
- เลี้ยงสัตว์	6,942	3.9	8,337	3.7
- ทำประมง	500	0.3	517	0.3
- ปลูกผัก	167	0.1	192	0.1
รายได้จากอาชีพรอง	80,999	100.0	100,128	100.0
- ทำสวนยางพารา	4,213	5.2	4,733	4.7
- ทำนา	5,554	6.9	7,683	7.7
- เลี้ยงสัตว์	9,078	11.2	11,179	11.2
- ทำประมง	1,044	1.3	1,027	1.0
- รับจ้าง	23,567	29.1	31,770	31.7
- ค้าขาย	28,565	35.2	32,860	32.8
- อื่นๆ	8,978	11.1	10,876	10.9
รายได้ของครัวเรือน	258,781		322,909	
รายได้สุทธิของครัวเรือน (P = 0.000)	77,082		129,796	
ส่วนต่างของรายได้สุทธิ	52,714			

จะเห็นว่าเกษตรกรมีรายได้จากอาชีพทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคเกษตร แต่อาชีพที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรในสัดส่วนที่มากที่สุด คือ อาชีพทำสวนยางพารา เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองและการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นสวนยางพารา ประกอบกับในช่วง 1 - 2 ปีที่ผ่านมาราคายางพาราปรับตัวสูงขึ้น ส่วนอาชีพรองที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรมากที่สุด คือ อาชีพค้าขาย

1.3) รายได้สุทธิของครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีรายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 258,781 บาท/ครัวเรือน/ปี หลังจากเข้าร่วมโครงการฯมีรายได้ จำนวน 322,909 บาท/ครัวเรือน/ปี เมื่อหักค่าใช้จ่ายของครัวเรือนออกแล้วเกษตรกรมีรายได้สุทธิโดยเฉลี่ย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 77,082 บาท/ครัวเรือน/ปี และหลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีรายได้สุทธิเฉลี่ยจำนวน 129,796 บาท/ครัวเรือน/ปี

โดยสรุปหลังจากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร รายได้จากอาชีพเสริม และรายได้สุทธิเฉลี่ยของครัวเรือนเพิ่มขึ้น รายได้สุทธิของครัวเรือนหลังเข้าร่วมโครงการฯ มากกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ โดยเฉลี่ย 52,714 บาท/ครัวเรือน/ปี ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรสามารถนำเงินที่ได้รับจากกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ จำนวน 3,000 บาท ไปใช้ในการประกอบอาชีพ ส่งผลให้รายได้จากอาชีพหลักทางการเกษตรและอาชีพเสริมเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าเกษตร โดยเฉพาะราคายางพารา

จากการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิของครัวเรือนเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ โดยใช้สถิติ t พบว่ารายได้สุทธิของครัวเรือนเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.000$) กล่าวคือหลังจากเข้าร่วมโครงการฯ ทำให้เกษตรกรมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในส่วนที่เก็บรวบรวมจากเกษตรกรเป็นข้อมูลที่จัดเก็บในปี 2553 ซึ่งเป็นช่วงที่ราคายางพาราอยู่ในช่วงขาขึ้น กล่าวคือราคายางธรรมชาติเฉลี่ยทั้งปีสูงเกินระดับ 100 บาทต่อกิโลกรัม ดังนั้นหลังเสร็จสิ้นโครงการฯ รายได้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ที่สูงขึ้นนั้นอาจเป็นผลกระทบที่สูงขึ้นจากราคายางธรรมชาติก็เป็นได้ ทั้งนี้เพราะเกษตรกรร้อยละ 70.0 ประกอบอาชีพสวนยางพารา

2) รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ ประกอบด้วย รายจ่ายในการประกอบอาชีพ และรายจ่ายในครัวเรือน ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

รายการ	ก่อนเข้าร่วมโครงการ		หลังเข้าร่วมโครงการ	
	บาท/ ครัวเรือน/ปี	ร้อยละ	บาท/ ครัวเรือน/ปี	ร้อยละ
รายจ่ายในการประกอบอาชีพ	67,130	100.0	70,310	100.0
- อาชีพหลัก	33,380	49.7	34,183	48.6
- อาชีพรอง	33,750	50.3	36,127	51.4
รายจ่ายในครัวเรือน	114,569	100.0	122,803	100.0
- ค่าอาหาร	35,444	30.9	39,125	31.8
- ค่ารักษาพยาบาล	1,638	1.4	1,646	1.3
- ค่าเครื่องนุ่งห่ม	4,951	4.3	5,129	4.2
- ค่าของใช้ในครัวเรือน	7,717	6.7	8,312	6.8
- ค่าประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์	8,785	7.7	9,217	7.5
- ค่าการศึกษา	20,422	17.8	22,318	18.2
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	14,018	12.3	15,437	12.6
- ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ (ในและ นอกระบบ)	12,009	10.5	11,345	9.2
- อื่นๆ	9,585	8.4	10,274	8.4
รายจ่ายของครัวเรือน	181,699		193,113	
ส่วนต่างของรายจ่าย	11,414			

2.1) รายจ่ายในการประกอบอาชีพ

เกษตรกรมีรายจ่ายในการประกอบอาชีพของครัวเรือน ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ โดยเฉลี่ย 67,130 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 36.9 ของรายจ่ายรวมทั้งหมด และหลังเข้าร่วมโครงการฯ มีรายจ่าย 70,310 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 36.4 ของรายจ่ายรวมทั้งหมดหลังเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายจ่ายในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น จำนวน 3,180 บาท/ครัวเรือน/ปี ถึงแม้ว่ารายจ่ายในการประกอบอาชีพของครัวเรือนเกษตรกรจะเพิ่มขึ้นแต่จำนวนที่เพิ่มมีไม่มากนัก แสดงว่าเกษตรกรสามารถควบคุมต้นทุนในการผลิตและรายจ่ายในการประกอบอาชีพได้ดีทุกๆ ที่ราคาปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะ ปุ๋ยเคมี หรือปัจจัยการผลิตอื่นๆ ที่จำเป็นมีราคาเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนเข้าร่วมโครงการฯ

ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายจ่ายในการประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับรายจ่ายในการประกอบอาชีพรอง กล่าวคือก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายจ่ายในการประกอบอาชีพรองร้อยละ 50.3 และรายจ่ายในการประกอบอาชีพหลัก ร้อยละ 49.7 ตามลำดับ ในขณะที่หลังเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายจ่ายในการประกอบอาชีพรองร้อยละ 51.4 และรายจ่ายในการประกอบอาชีพหลัก ร้อยละ 48.6 ตามลำดับ

2.2) รายจ่ายในครัวเรือน

รายจ่ายในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเพื่อยังชีพ ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายจ่ายโดยเฉลี่ย 114,569 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 63.1 ของรายจ่ายรวมทั้งหมด หลังเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายจ่ายในครัวเรือน จำนวน 122,803 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 63.6 ของรายจ่ายรวมทั้งหมด รายจ่ายในครัวเรือนหลังเข้าร่วมโครงการฯ มากกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 8,234 บาท/ครัวเรือน/ปี ซึ่งรายจ่ายในครัวเรือนก่อนเข้าร่วมโครงการฯ มากที่สุด คือ ค่าอาหาร ร้อยละ 30.9 รองลงมา ค่าการศึกษา ร้อยละ 17.8 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ร้อยละ 12.3 ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ในและนอกระบบ ร้อยละ 10.5 อื่นๆ เช่น เงินช่วยเหลืองานสังคม เงินบริจาค เงินทำบุญ ร้อยละ 8.4 ค่าประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ร้อยละ 7.7 ค่าของใช้ในครัวเรือน ร้อยละ 6.7 ค่าเครื่องนุ่งห่ม ร้อยละ 4.3 และค่ารักษาพยาบาล ร้อยละ 1.4 ตามลำดับ หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีค่าอาหารมากที่สุดเช่นเดียวกับก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ 31.8 รองลงมา ค่าการศึกษา ร้อยละ 18.2 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ร้อยละ 12.6 ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ ร้อยละ 9.2 อื่นๆ เช่น ค่าช่วยเหลืองานสังคมและเงินบริจาค ร้อยละ 8.4 ค่าประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ร้อยละ 7.5 ค่าของใช้ในครัวเรือน ร้อยละ 6.8 ค่าเครื่องนุ่งห่ม ร้อยละ 4.2 และค่ารักษาพยาบาล ร้อยละ 1.3 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่ารายจ่ายในครัวเรือนของเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ เป็นค่าอาหารมากที่สุด รองลงมาเป็นค่าศึกษานูตร เกษตรกรยอมเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาบุตรค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายจ่ายอื่นแสดงว่าเกษตรกรให้ความสำคัญกับการศึกษาโดยสนับสนุนให้บุตรหลานมีการศึกษาในระดับที่เหมาะสม ส่วนรายจ่ายในครัวเรือนที่น้อยที่สุด คือ ค่ารักษาพยาบาล เนื่องจากเกษตรกรอาจใช้สิทธิการรักษาตามโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของรัฐบาล ส่วนค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้าในบางครัวเรือนที่ใช้ในปริมาณต่ำกว่าเกณฑ์ก็ได้รับการยกเว้นค่าใช้จ่ายจากนโยบายของรัฐบาลเช่นเดียวกัน ทำให้รายจ่ายด้านนี้ลดลง โดยสรุปหลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนเพิ่มขึ้น จำนวน 11,414 บาท/ครัวเรือน/ปี โดยส่วนใหญ่จะเป็นรายจ่ายเพื่อยังชีพสูงกว่ารายจ่ายในส่วนอื่นๆ ซึ่งเป็นผลมาจากภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้น

3) ภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร

ภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร ประกอบด้วยหนี้สินในระบบและหนี้สินนอกระบบ ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ ผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.9)

3.1) หนี้สินในระบบ

ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ยในระบบ 148,710 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 93.2 ของหนี้สินรวมทั้งหมด หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีหนี้สินในระบบเฉลี่ย 132,000 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 93.2 ของหนี้สินรวมทั้งหมดเช่นเดียวกัน หลังเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีหนี้สินในระบบลดลง 16,710 บาท/ครัวเรือน/ปี แหล่งเงินกู้ในระบบที่เกษตรกรมีหนี้สินมากที่สุดก่อนเข้าร่วมโครงการฯ คือ สหกรณ์ ร้อยละ 48.3 รองลงมา ธ.ก.ส. ร้อยละ 29.6 อื่น ๆ เช่น บริษัทไฟแนนซ์ ร้อยละ 8.2 องค์กรการเงินชุมชน ร้อยละ 7.8 และธนาคารพาณิชย์ ร้อยละ 6.1 ตามลำดับ หลังเข้าร่วมโครงการฯ แหล่งเงินกู้ในระบบที่เกษตรกรมีหนี้สินมากที่สุด คือ สหกรณ์ ร้อยละ 50.3 รองลงมา ธ.ก.ส. ร้อยละ 23.5 ธนาคารพาณิชย์ ร้อยละ 12.9 องค์กรการเงินชุมชน ร้อยละ 7.8 และ อื่น ๆ เช่น บริษัทไฟแนนซ์ ร้อยละ 5.5 ตามลำดับ

3.2) หนี้สินนอกระบบ

ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีหนี้สินนอกระบบ 10,867 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 6.8 ของหนี้สินรวมทั้งหมด หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีหนี้สินเฉลี่ย 9,684 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 6.8 ของหนี้สินรวมทั้งหมดเช่นเดียวกัน หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีหนี้สินลดลง 1,183 บาท/ครัวเรือน/ปี ส่วนใหญ่กู้ยืมญาติพี่น้องมากที่สุด เนื่องจากเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุปก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีหนี้สินของครัวเรือนโดยเฉลี่ย จำนวน 159,577 บาท/ครัวเรือน/ปี หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีจำนวน 141,684 บาท/ครัวเรือน/ปี หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีหนี้สินลดลง จำนวน 17,893 บาท/ครัวเรือน/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่นำเงินกู้ไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพด้านการเกษตร ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 - 10 บาท/ปี ตามการจัดระดับชั้นลูกหนี้ หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถชำระต้นเงินคืนได้ตามกำหนดสัญญา แต่จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมทราบว่าหลังจากเกษตรกรชำระต้นเงินคืนสหกรณ์แล้วส่วนใหญ่จะยื่นคำขอกู้ใหม่และบางรายขอกู้มากกว่าเดิม แสดงว่าเกษตรกรที่มีภาระหนี้สินกลุ่มเดิมส่วนใหญ่ยังไม่สามารถหลุดพ้นจากภาระหนี้สินได้

จากการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ โดยใช้สถิติ t พบว่าหนี้สินสุทธิของครัวเรือนเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($P = 0.317$) ทั้งนี้อาจผลจากราคายางพาราที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกษตรกรคาดการณ์รายได้

ในอนาคตว่าจะมีรายได้มากขึ้นจึงจูงใจให้เกษตรกรก่อหนี้อย่างต่อเนื่อง เป็นเหตุให้ปริมาณหนี้สินก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ตารางที่ 4.9 ภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร

รายการ	ก่อนเข้าร่วมโครงการ		หลังเข้าร่วมโครงการ	
	บาท/ ครัวเรือน/ปี	ร้อยละ	บาท/ ครัวเรือน/ปี	ร้อยละ
หนี้สินในระบบ	148,710	100.0	132,000	100.0
- ธ.ก.ส.	43,975	29.6	30,983	23.5
- ธนาคารพาณิชย์	9,067	6.1	17,033	12.9
- สหกรณ์	71,772	48.3	66,415	50.3
- องค์กรการเงินชุมชน	11,763	7.8	10,286	7.8
- อื่นๆ	12,133	8.2	7,283	5.5
หนี้สินนอกระบบ	10,867	100.0	9,684	100.0
- พ่อค้า นายทุน	883	8.1	867	9.0
- ญาติ พี่น้อง	8,192	75.4	7,067	73.0
- อื่นๆ	1,792	16.5	1,750	18.0
หนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือน (P = 0.317)	159,577		141,684	
ส่วนต่างของหนี้สิน	11,414			

4) เงินออมของครัวเรือน

ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีเงินออมเฉลี่ย 60,383 บาท/ครัวเรือน/ปี หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีเงินออม 72,840 บาท/ครัวเรือน/ปี หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีเงินออมเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 12,457 บาท/ครัวเรือน/ปี ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีเงินฝากกับสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 37.1 รองลงมา ธนาคารพาณิชย์ คิดเป็นร้อยละ 31.7 เงินสดในมือ ร้อยละ 12.0 อื่นๆ เช่น เล่นแชร์ ร้อยละ 11.5 และเงินฝากองค์กรการเงินชุมชน ร้อยละ 7.7 ตามลำดับ หลังเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีเงินฝากสหกรณ์การเกษตรมากที่สุดเช่นเดียวกับก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ 39.9 รองลงมา เงินฝากธนาคารพาณิชย์ ร้อยละ 29.3 อื่นๆ ร้อยละ 11.8 เงินสดในมือ ร้อยละ 10.6 และเงินฝากองค์กรการเงินชุมชน ร้อยละ 8.4 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 เงินออมของครัวเรือนเกษตรกร

รายการ	ก่อนเข้าร่วมโครงการ		หลังเข้าร่วมโครงการ	
	บาท/ ครัวเรือน/ปี	ร้อยละ	บาท/ ครัวเรือน/ปี	ร้อยละ
เงินออมของครัวเรือน		100.0		100.0
- เงินฝากธนาคารพาณิชย์	19,158	31.7	21,304	29.3
- เงินฝากองค์กรการเงิน ชุมชน	4,664	7.7	6,136	8.4
- เงินฝากสหกรณ์	22,394	37.1	29,091	39.9
- เงินสดในมือ	7,218	12.0	7,690	10.6
- อื่นๆ	6,949	11.5	8,619	11.8
เงินออมเฉลี่ยของครัวเรือน (P = 0.000)	60,383		72,840	
ส่วนต่างของเงินออม	12,457			

จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของเงินออมแบบจับคู่โดยใช้สถิติ t พบว่าเงินออมของครัวเรือนเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P=0.000) กล่าวคือหลังจากเข้าร่วมโครงการฯ ทำให้เกษตรกรมีเงินออมเพิ่มขึ้น

4.6.2 ผลลัพธ์หลังสิ้นสุดโครงการฯ

การศึกษาเกี่ยวกับผลลัพธ์หลังสิ้นสุดโครงการลดภาระให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง ที่จะนำเสนอในที่นี้ ได้แก่ ผลที่ได้รับจากโครงการฯ ความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์/ชุมชน ซึ่งผลการศึกษาที่มีดังนี้ (ตารางที่ 4.11)

1) ผลที่ได้รับจากโครงการฯ

ผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ หลังเข้าร่วมโครงการฯ ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น จำนวน 73 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.8 สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรสามารถฟื้นฟูอาชีพเดิม หรือประกอบอาชีพใหม่หรือสร้างแหล่งรายได้เสริม มีการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพตามแผนฟื้นฟูอาชีพ เช่น กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง กลุ่มปลูกผัก กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มทำนา กลุ่มทำสวน เป็นต้น เกษตรกรมีรายได้เพียงพอที่จะดำรงชีพอยู่ได้อย่างพอเพียง ครัวเรือนเกษตรกรมีหนี้สินลดลง จำนวน 59 ราย คิดเป็นร้อยละ 49.2 เกษตรกรมีความสามารถในการชำระหนี้ เมื่อถึงกำหนดสัญญาเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถส่งชำระหนี้ได้ทั้งหมด

ส่วนด้านเงินออมเกษตรกรมีเงินออมเพิ่มขึ้น จำนวน 86 ราย คิดเป็นร้อยละ 71.7 ส่วนการที่เกษตรกรมีเงินออมเพิ่มขึ้น ก็น่าจะเป็นเพราะสหกรณ์ได้จัดทำโครงการสัจจะออมทรัพย์เพื่อส่งเสริมการออมให้กับเกษตรกรสมาชิก โดยกำหนดให้เกษตรกรมีการฝากเงินเดือนละ 1 ครั้ง อย่างน้อยครั้งละ 100 บาท ให้ดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าธนาคาร ในอัตราร้อยละ 4 - 6 บาท/ปี เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรมีการออมเงินเพิ่มขึ้น และมีการจับรางวัลลุ้นโชคในวันประชุมใหญ่สามัญประจำปีนับว่าเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สามารถส่งเสริมการออมให้แก่เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์ได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าหลังจากเข้าร่วม โครงการฯ คราวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 61.7 มีเงินออมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 65.2

ตารางที่ 4.11 ผลลัพธ์หลังสิ้นสุดโครงการฯ

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
ผลที่ได้รับจากโครงการฯ		
- รายได้สุทธิเพิ่มขึ้น	73	60.8
- หนี้สินลดลง	59	49.2
- เงินออมเพิ่มขึ้น	86	71.7
ความสามารถในการชำระหนี้		
- ชำระคืนได้ทั้งหมด	68	56.7
- ชำระคืนได้บางส่วน	52	43.3
สาเหตุที่ไม่สามารถชำระหนี้คืนสหกรณ์ได้ทั้งหมด	(n=52)	
- มีหนี้สินแหล่งอื่นที่ต้องชำระ	22	42.3
- ไม่ประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูอาชีพ	3	5.8
- เกิดภัยธรรมชาติผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย	27	51.9
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์/ ชุมชน		
- มากขึ้น	100	83.3
- น้อยลง	3	2.5
- ไม่เปลี่ยนแปลง	17	14.2

โดยสรุป เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการฯ กล่าวคือครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น หนี้สินลดลง และมีเงินออมเพิ่มขึ้น แสดงว่าผลการดำเนินงานตามโครงการฯ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ต้องการให้เกษตรกรสามารถฟื้นฟูกิจการได้ หรือประกอบอาชีพใหม่หรือสร้างแหล่งรายได้เสริม และให้เกษตรกรกลับมาประกอบอาชีพอย่างมั่นคง มีรายได้เพียงพอที่จะดำรงชีพอยู่ได้อย่างพอเพียง

2) ความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร

หลังจากสิ้นสุดโครงการฯ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความสามารถในการชำระหนี้สินสหกรณ์ได้ทั้งหมด ร้อยละ 56.7 และชำระคืนได้บางส่วน ร้อยละ 43.3 โดยระบุสาเหตุที่ไม่สามารถชำระหนี้สินสหกรณ์ได้ทั้งหมด เนื่องจากเกิดภัยธรรมชาติผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย ร้อยละ 51.9 มีหนี้สินแหล่งอื่นที่ต้องชำระ ร้อยละ 42.3 และไม่ประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูกิจการ ร้อยละ 5.8 เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์อุทกภัยในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2551 จังหวัดพัทลุงได้ประกาศให้พื้นที่อำเภอต่างๆ ในจังหวัดพัทลุงเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย ซึ่งเกษตรกรเหล่านี้ควรจะได้รับพิจารณาให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ให้มีความเข้มแข็งและสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืนในอนาคต

3) การมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์/ชุมชน

หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์และชุมชนมากขึ้น ร้อยละ 83.3 ไม่เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 14.2 และน้อยลง ร้อยละ 2.5 แสดงว่า เกษตรกรเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ จึงเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์และกิจกรรมในชุมชนมากขึ้น

4.7 ทักษะของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้

การศึกษาเกี่ยวกับทักษะของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย ในจังหวัดพัทลุงพบว่าในภาพรวมเกษตรกรมีระดับทัศนคติดีปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น 3.22 ผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.12)

1) โครงการลดภาระหนี้ฯ สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าและสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรได้ เกษตรกรมีระดับทัศนคติดีปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33)

2) เกษตรกรได้รับความสะดวกในการให้บริการของเจ้าหน้าที่สหกรณ์และหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบโครงการ เกษตรกรมีระดับทัศนคติดีปานกลาง (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.44)

ตารางที่ 4.12 ทักษะคิของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ฯ

รายการ	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น *	ระดับทัศนคติ
1. โครงการลดภาระหนี้ฯสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าและสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรได้	3.33	ดีปานกลาง
2. เกษตรกรได้รับความสะดวกในการให้บริการของเจ้าหน้าที่สหกรณ์และหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบโครงการ	3.44	ดีปานกลาง
3. เกษตรกรได้รับโอกาสในการฟื้นฟูอาชีพ เพิ่มความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีความมั่นคงด้านอาชีพมากขึ้น	3.30	ดีปานกลาง
4. เกษตรกรสามารถนำเงินอุดหนุนกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ จำนวน 3,000 บาท ไปใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมตามแผนฟื้นฟูอาชีพได้อย่างเพียงพอ	2.93	ดีปานกลาง
5. การให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลผ่านโครงการลดภาระหนี้ฯ สามารถช่วยแก้ปัญหาด้านหนี้สินของเกษตรกรได้	3.12	ดีปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.22	ดีปานกลาง

หมายเหตุ * ตัวแปรความคิดเห็นต่อข้อความที่กำหนดเป็นตัวแปรแบบมาตรวัด ซึ่งมี 4 ระดับ คือ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

3) เกษตรกรได้รับโอกาสในการฟื้นฟูอาชีพ เพิ่มความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีความมั่นคงด้านอาชีพมากขึ้น เกษตรกรมีระดับทัศนคติดีปานกลาง (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.30)

4) เกษตรกรสามารถนำเงินอุดหนุนกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ จำนวน 3,000 บาท ไปใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมตามแผนฟื้นฟูอาชีพได้อย่างเพียงพอ เกษตรกรมีระดับทัศนคติดีปานกลาง (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.93)

5) การให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลผ่านโครงการลดภาระหนี้ฯ สามารถช่วยแก้ปัญหาด้านหนี้สินของเกษตรกรได้ เกษตรกรมีระดับทัศนคติดีปานกลาง (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.12)

กล่าวโดยสรุป เกษตรกรมีระดับทัศนคติดีปานกลางต่อโครงการฯ ในภาพรวม และมีทัศนคติต่อโครงการลดภาระหนี้ฯ ว่าสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าและแก้ปัญหาความยากจนได้ และเกษตรกรได้รับความสะดวกในการให้บริการของเจ้าหน้าที่สหกรณ์และหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบโครงการฯ เป็นการชี้ให้เห็นถึงความตั้งใจของเจ้าหน้าที่สหกรณ์และหน่วยงานภาครัฐในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ได้เป็นอย่างดี

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นส่วนของการสรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ ข้อจำกัดในการวิจัย และ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงาน โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ (2) พฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ ของเกษตรกร (3) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ และ (4) ทักษะของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง ใช้ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง จำนวน 120 ราย ใช้แบบสอบถามเชิงโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงปริมาณโดยใช้สถิติ t ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี มีสถานภาพสมรส นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 4.2 คน ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิก ระหว่าง 4 - 6 คน เป็นสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็กหรือกำลังศึกษาเฉลี่ย 1.5 คน/ครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงานเฉลี่ย 2.5 คน

เกษตรกรส่วนใหญ่ทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก ส่วนอาชีพรองมีทั้งในภาคและนอกภาคการเกษตร มีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรองมากที่สุด พื้นที่การถือครองที่ดินเฉลี่ย 15.8 ไร่/ครัวเรือน ที่ดินทำกินเป็นของตนเองหรือคู่สมรส และส่วนใหญ่ใช้ที่ดินเพื่อทำการเกษตรเป็นหลัก โดยใช้ทำสวนยางพารามากที่สุดเฉลี่ย 9 ไร่/ครัวเรือน ปัจจุบันเกษตรกรได้มีการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์จากที่ดินจากการทำนาเป็นทำสวนยางพาราเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต สืบเนื่องจากราคายางพาราเป็นปัจจัยสำคัญ

นอกจากเป็นสมาชิกสหกรณ์แล้ว เกษตรกรยังเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินชุมชนหรือสถาบันการเงินอื่นๆ อีก เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ธ.ก.ส. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ เป็นต้น ซึ่งองค์กรหรือสถาบันการเงินนั้นมีสถานที่ตั้งอยู่ใกล้บ้าน

มีความสะดวกในการติดต่อขอรับบริการ ส่วนระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ของเกษตรกร โดยเฉลี่ย 9.30 ปี เกษตรกรมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์หลายด้าน เช่น ด้านสินเชื่อ ด้านเงินฝาก ด้านธุรกิจซื้อ ด้านธุรกิจขายและด้านการส่งเสริมการเกษตร มีทุนเรือนหุ้นในสหกรณ์เฉลี่ยครัวเรือนละ 17,017 บาท

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ทุกคนมีคุณสมบัติตามที่โครงการฯ กำหนด กล่าวคือ มีหนี้เงินกู้ รวมทุกสัญญาไม่เกิน 100,000 บาท วัตถุประสงค์ใช้เงินกู้เพื่อลงทุนในการประกอบอาชีพ เป็นค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคในครัวเรือน ใช้ปรับปรุงการประกอบอาชีพ ปรับปรุงต่อเติมบ้านเรือน ใช้หนี้แหล่งเงินกู้อื่น ใช้ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน และเพื่อการศึกษาบุตรตามลำดับ ซึ่งหากเกษตรกรนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ จะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้จากการใช้เงินกู้และเกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด

5.1.2 พฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการฯ ของเกษตรกร

ส่วนใหญ่เกษตรกรรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการลดภาระหนี้ฯ จากบุคลากรของสหกรณ์ ได้แก่ ฝ่ายจัดการสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์ นอกนั้นเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ สื่อวิทยุโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ จะเห็นได้ว่าบุคคลในสหกรณ์เองมีบทบาทสำคัญมากในการถ่ายทอดข้อมูลและเป็นผู้แนะนำหรือชักชวนให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ทั้งนี้เพราะเกษตรกรมีความสัมพันธ์และมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากกว่าแหล่งข้อมูลอื่น เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการดำเนินงานตามโครงการฯ ในระดับปานกลาง การถ่ายทอดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการดำเนินงานไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ความเร่งด่วนในการดำเนินงานระยะแรกของโครงการฯ ทำให้การถ่ายทอดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการดำเนินงานไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

ระยะเวลา 2 ปี ในการดำเนินงานตามโครงการฯ เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสมแล้วสำหรับเกษตรกรที่มีความเห็นว่าไม่เหมาะสม ส่วนใหญ่ได้เสนอให้รัฐบาลขยายเวลาในการดำเนินงานตามโครงการฯ เป็น 3 - 4 ปี เกษตรกรทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามโครงการฯ 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมชดเชยดอกเบี้ยและกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ และได้ปฏิบัติตามแผนการฟื้นฟูอาชีพที่กำหนดไว้ เช่น การทำนา ทำสวน ปลูกผัก เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง เป็นต้น และได้เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการฯ ทุกครั้งที่สหกรณ์นัดหมาย ได้แก่ เข้าร่วมประชุมกลุ่มสมาชิก การประชุมจัดทำแผน การประชุมเสวนา และร่วมกิจกรรมอื่นๆ ที่สหกรณ์จัดขึ้น

5.1.3 ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการฯ

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจต่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯ ได้แก่ ด้านรายได้ รายจ่าย ภาวะหนี้สิน และเงินออม

1) รายได้สุทธิของครัวเรือนเกษตรกร หลังเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.000$) คือ เพิ่มขึ้น จำนวน 52,714 บาท/ครัวเรือน/ปี รายได้หลักภาคการเกษตรส่วนใหญ่มีรายได้จากอาชีพทำสวนยางพารา ส่วนนอกภาคเกษตรมีรายได้จากอาชีพค้าขาย ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรสามารถนำเงินที่ได้รับจากกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ ไปใช้ในการประกอบอาชีพ ส่งผลให้รายได้จากอาชีพหลักทางการเกษตรและอาชีพรองเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าเกษตรโดยเฉพาะราคายางพารา

2) รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีรายจ่ายเพิ่มขึ้นจำนวน 11,414 บาท/ครัวเรือน/ปี รายจ่ายของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ รองลงมาเป็นค่าอาหาร ส่วนรายจ่ายของครัวเรือนที่น้อยที่สุด คือค่ารักษาพยาบาล เนื่องจากเกษตรกรใช้สิทธิตามโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีรายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นรายจ่ายที่มีความจำเป็นต่อการยังชีพสูงกว่ารายจ่ายในส่วนอื่นๆ ซึ่งเป็นผลมาจากภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้น

3) ภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร มีหนี้สินทั้งในและนอกระบบ หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีหนี้สินลดลง จำนวน 17,893 บาท/ครัวเรือน/ปี อย่างไรก็ตามหนี้สินเฉลี่ยของเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($P = 0.317$) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบกับสหกรณ์ และ ธ.ก.ส. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเงินกู้ไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพ อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 - 10 บาท/ปี ตามการจัดระดับชั้นลูกหนี้ ส่วนหนี้สินนอกระบบกู้จาก พ่อค้า นายทุน ญาติ พี่น้อง เนื่องจากเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นอย่างดี หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถชำระต้นเงินคืนได้ตามกำหนดสัญญา แต่เมื่อชำระหนี้เสร็จทำเรื่องขอกู้ใหม่อีก ทำให้เกษตรกรไม่สามารถหลุดพ้นจากปัญหาหนี้สินได้

4) เงินออมของครัวเรือน หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีเงินออมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.000$) คือ เพิ่มขึ้น 12,457 บาท/ครัวเรือน/ปี รูปแบบการออมเงิน เกษตรกรส่วนใหญ่ออมเงินโดยการฝากสหกรณ์การเกษตรและธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับของสมาชิกและเป็นสถาบันการเงินที่มีความมั่นคงเมื่อเทียบกับองค์กรหรือสถาบันการเงินอื่น นอกจากนี้ยังมีการออมเงินในรูปแบบอื่นอีก เช่น การถือเงินสด การเล่นแชร์ เงินฝากองค์กรการเงินชุมชน เป็นต้น

ผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับจากโครงการฯ เกษตรกรสามารถฟื้นฟูอาชีพเดิมหรือประกอบอาชีพใหม่หรือสร้างแหล่งรายได้เสริม มีการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพตามแผนฟื้นฟูอาชีพ เช่น กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง กลุ่มปลูกผัก กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มทำนา กลุ่มทำสวน เป็นต้น ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น จำนวน 73 ราย ครัวเรือนเกษตรกรมีหนี้สินลดลง

จำนวน 59 ราย เมื่อถึงกำหนดสัญญาเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถส่งชำระหนี้คืนสหกรณ์ได้ทั้งหมด ส่วนด้านเงินออมเกษตรกรมีเงินออมเพิ่มขึ้น จำนวน 86 ราย การที่ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น หนี้สินลดลง และมีเงินออมเพิ่มขึ้น แสดงว่าผลการดำเนินงานตามโครงการฯ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ต้องการให้เกษตรกรสามารถฟื้นฟูอาชีพเดิม หรือประกอบอาชีพใหม่หรือสร้างแหล่งรายได้เสริม และให้เกษตรกรกลับมาประกอบอาชีพอย่างมั่นคง มีรายได้เพียงพอที่จะดำรงชีพอยู่ได้อย่างพอเพียง และเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้เมื่อเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์และชุมชนมากขึ้น

5.1.4 ทักษะคติของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัด

พัทลุง

ทักษะคติของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง พบว่าในภาพรวมเกษตรกรมีระดับทักษะคติดีปานกลาง โดยมีคะแนนความคิดเห็นเฉลี่ย 3.22 โดยความเห็นว่าการลดภาระหนี้ฯ สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าและสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรได้ เกษตรกรได้รับความสะดวกในการให้บริการของเจ้าหน้าที่สหกรณ์และหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบโครงการได้รับโอกาสในการฟื้นฟูอาชีพเพิ่มความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีความมั่นคงด้านอาชีพมากขึ้น สามารถนำเงินอุดหนุนกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพไปใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมตามแผนฟื้นฟูอาชีพได้อย่างเพียงพอ และการให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลผ่านโครงการลดภาระหนี้ฯ สามารถช่วยแก้ปัญหาด้านหนี้สินของเกษตรกรได้ เป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของการดำเนินงานตามโครงการฯ ได้ในระดับหนึ่ง เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการฯ บรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องเร่งปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มีทักษะคติต่อโครงการฯ ในระดับดีมาก และให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่อง ผลการดำเนินงานโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องไว้เป็นประเด็นดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1) เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากอาชีพทำสวนยางพาราเนื่องจากในรอบ 1 - 2 ปีที่ผ่านมาราคายางพาราปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในความเป็นจริงสถานการณ์ราคายางพาราจะมีความเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการใช้ยางพาราของโลก ซึ่งมีความไม่แน่นอน ดังนั้นในขณะที่ยางพารามีราคาสูง เกษตรกรควรมีการวางแผนการใช้จ่ายของครัวเรือนและการก่อหนี้ โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการบริโภคและยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ต้องมีความขยันและมุ่งมั่นที่จะช่วยตนเองทั้งในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต

2) ภาวะหนี้สิน จากการศึกษาเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถชำระต้นเงินคืนได้ตามกำหนดสัญญา แต่หลังจากชำระต้นเงินคืนสหกรณ์แล้วเกษตรกรกลับมาเป็นหนี้อีก แสดงว่าเกษตรกรยังไม่สามารถหลุดพ้นจากภาวะหนี้สินได้ ดังนั้นเกษตรกรควรควบคุมรายจ่ายให้สมดุลกับรายรับ มีการประหยัดในการจับจ่ายใช้สอยเพื่อให้มีเงินออมไว้สำหรับการลงทุนหรือไว้ใช้จ่ายยามจำเป็น ด้วยการใช้วิธีการจดบันทึก หรือทำรายรับรายจ่าย และนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม เกษตรกรก็จะสามารถหลุดพ้นจากภาวะหนี้สินได้ในอนาคต

3) ด้านการออม จากการศึกษาพบว่าหลังเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีเงินออมเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของเกษตรกรที่ทำการศึกษาร้อยละ 100% อย่างไรก็ตามค่าเฉลี่ยของเกษตรกรที่มีออมเงินยังไม่สูงมากนัก ผู้วิจัยเห็นว่าเกษตรกรควรให้ความสำคัญกับการออมให้มากขึ้น และควรมีการออมเงินอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงที่ราคาผลิตรายการเกษตรหรือราคายางพาราอยู่ในระดับสูง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองและครอบครัว เนื่องจากในอนาคตอาจจะเผชิญกับภาวะความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ

4) จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 26.7 มีความถนัดในการเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการลดภาระหนี้ฯ เป็นบางครั้งตามโอกาส เนื่องจากมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนเอง ต้องประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลามากพอ แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรควรให้ความสำคัญและเสียสละเวลาเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น

5.2.2 ข้อเสนอแนะต่อสถาบันเกษตรกร

1) ก่อนรับสมัครเกษตรกรสมาชิกเข้าร่วมโครงการฯ ควรตรวจสอบประวัติการชำระหนี้ของเกษตรกรและพิจารณาคูณสมบัติของเกษตรกรแต่ละคนเป็นรายๆ ไป เพื่อจะได้

ทราบถึงรายละเอียดของเกษตรกรว่ามีวินัยทางการเงินเป็นอย่างไร และมีความตั้งใจที่จะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากปัญหาหนี้สินของตนเองอย่างแท้จริง

2) ควรปลูกฝังให้เกษตรกรสมาชิกมีระเบียบวินัยทางการเงิน ขยันทำมาหากิน ประหยัด อดออม ใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียงเพื่อลดปัญหาด้านหนี้สิน รวมทั้งปรับปรุงวิธีการทำงาน โดยมุ่งกระตุ้นให้เกษตรกรได้มีการทำงานเป็นกลุ่มและปรับระบบคิดให้ไปในทิศทางที่เหมาะสมมากขึ้น

3) ในขั้นตอนการจัดทำแผนฟื้นฟูอาชีพ สหกรณ์ควรออกแบบสอบถามเกษตรกรสมาชิกเพื่อทราบความต้องการเกี่ยวกับการฟื้นฟูอาชีพที่เกษตรกรมีความสนใจ หรือต้องการอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความเป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

4) ควรจัดสรรงบประมาณในการจัดฝึกอบรมด้านอาชีพให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร โดยให้ความรู้ทางด้านการผลิต การตลาด การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การบริหารจัดการ และการส่งเสริมอาชีพให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ

5) สหกรณ์ควรจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อยกย่อง สนับสนุนเกษตรกรที่มีความตั้งใจในการประกอบอาชีพเพื่อเป็นแบบอย่างแก่เกษตรกรคนอื่นๆ

5.2.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1) สำนักงานสหกรณ์จังหวัด ซึ่งรับนโยบายจากรัฐบาลทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่และให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์ ต้องมีความจริงจังในการประชาสัมพันธ์และใช้สื่อต่างๆ อย่างเหมาะสมในการเผยแพร่ข่าวสาร ตลอดจนติดตามประเมินผลความคืบหน้าและความสำเร็จของโครงการอย่างต่อเนื่อง

2) ควรจัดสรรเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ให้เหมาะสมกับปริมาณงานและมีการแบ่งงานอย่างชัดเจนตามความรู้ความสามารถ และควรมีการจัดอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันก่อนเริ่มโครงการฯ

3) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ความเสมอภาคในการคัดเลือกเกษตรกรเพื่อสนับสนุนงบประมาณตามกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ ให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ทุกคน เพื่อเสริมสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม หากมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ ควรเน้นให้ความช่วยเหลือเฉพาะเกษตรกรที่มีปัญหาอย่างแท้จริง โดยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายเกษตรกรที่มีปัญหาหนี้สินและยากจนด้วยวิธีประชาสังคม เพื่อจะได้มีงบประมาณสำหรับช่วยเหลือเกษตรกรแต่ละรายที่มีปัญหาได้มากเพียงพอ

4) ด้านการนำโครงการสู่การปฏิบัติ ควรลดขั้นตอนและลดจำนวนเอกสารให้น้อยลง ระยะเวลาการดำเนินงานตามโครงการแต่ละขั้นตอนควรมีระยะเวลาดำเนินการเพียงพอไม่เร่งรัดเกินไปเพื่อข้อมูลจะได้ไม่ผิดพลาด

5) จากการศึกษาพบว่าหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รัฐบาลควรระมัดระวังและรอบคอบในการกำหนดวิธีการดำเนินงาน หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และเกษตรกรเป้าหมายให้ชัดเจน เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาด้านหนี้สินให้แก่เกษตรกรได้จริง

5.3 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

5.3.1 ข้อจำกัด

เนื่องจากการทำวิจัยในครั้งนี้ มีการเก็บข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย ภาวะหนี้สิน และเงินออมของครัวเรือนเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ในปี พ.ศ. 2551 และหลังเข้าร่วมโครงการฯ ปีปัจจุบัน ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จำข้อมูลได้เนื่องจากไม่ได้มีการบันทึกรายการรับ จ่ายในแต่ละวันหรือสรุปไว้ในแต่ละปี ทำให้ต้องใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลแต่ละรายนานพอสมควร และบางรายไม่สามารถคำนวณรายได้ รายจ่ายของครัวเรือนได้ ต้องใช้ความพยายามในการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ ผู้วิจัยต้องช่วยคำนวณและประมาณการรายรับ รายจ่ายภายใต้ความร่วมมือของเกษตรกรในการสัมภาษณ์เป็นอย่างดีและเต็มใจให้ข้อมูลตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาในด้านต่างๆ ดังนี้คือ

1) ควรมีการศึกษากกรณีตัวอย่างเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ โดยศึกษาเฉพาะกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพซึ่งเห็นเป็นรูปธรรมสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เกษตรกรคนอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้

2) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการลดภาระหนี้ฯ

บรรณานุกรม

- กมล ส่วงวัฒนา. 2531 การประเมินผลโครงการ. สงขลา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. 2553. รายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงินสหกรณ์การเกษตร ส่วนวิจัยและพัฒนาสารสนเทศทางการเงิน สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2550. การสหกรณ์ในประเทศไทย. ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์.
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2552. คู่มือปฏิบัติงานโครงการลดภาระหนี้เกษตรกรรายย่อยและยากจน ผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร. กรุงเทพฯ.
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2553. โครงการลดภาระหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร [ออนไลน์]URL:[http:// webhost.cpd.go.th/](http://webhost.cpd.go.th/) [สืบค้นวันที่ 24 มิถุนายน 2553]
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2553. องค์ความรู้เรื่องเกี่ยวกับสหกรณ์. [ออนไลน์]. URL:[http:// www.thaicooperative.com/default.asp](http://www.thaicooperative.com/default.asp) [สืบค้นวันที่ 24 ธันวาคม 2553]
- นัทรชัย ประดิษฐ์วัฒนา และคณะ. 2545. การนำนโยบายพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชัชวาล วุฒิเมธี. 2548. การติดตามผลการดำเนินงานโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย อำเภอเมือง จังหวัดตราด. หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เชิดศักดิ์ โหมวาสินธ์. 2520. ความหมายของทัศนคติ [ออนไลน์]URL:[http:// www.novabizz.com/NovaAce/Attitude.html/](http://www.novabizz.com/NovaAce/Attitude.html/) [สืบค้นวันที่ 2 กันยายน 2553]
- ทวิชาติ จุลละพราหมณ์. 2547. ทัศนคติของเกษตรกรผู้เข้าพักชำระหนี้ต่อโครงการพักชำระหนี้ และลดภาระหนี้ให้เกษตรกรรายย่อยผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา. สารนิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธนาชาติ ชาเจริญ. 2546. การประเมินผลโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธ.ก.ส.) จังหวัดชลบุรี. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธัญชนก ไชยรินทร์. 2548. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อย โครงการพักชำระหนี้ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2550. **หนังสือภาคครัวเรือนของเกษตรกรในชนบทไทย**. กรุงเทพฯ.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2553. **การดำเนินนโยบายของภาครัฐ**. [ออนไลน์]
URL:<http://www.baac.or.th/> [สืบค้นวันที่ 22 ธันวาคม 2553]
- ธเนศ บุญชัย. 2547. **การประเมินผลการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพักชำระหนี้ ปี 2545 จังหวัดยะลา**. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปภาวดี คุลยจินดา. 2531. **ทัศนคติและความพอใจในพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร**. เอกสารประกอบการสอน. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประทุม รอดประเสริฐ. 2535. **การบริหารโครงการ**. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.
- ปราณี พ่วงตรง . 2546. **การประเมินผลโครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย พ.ศ. 2544 - 2547 ในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัฒนศิริ ดำรงประเสริฐ. 2546. **การประเมินผลโครงการฟื้นฟูอาชีพภายหลังการพักชำระหนี้ : กรณีศึกษาเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพ็ญพร แสงหึ่งห้อย. 2545. **ความคิดเห็นของลูกค้ำเงินกู้เกี่ยวกับโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ยุพาวดี สมบูรณ์กุล. 2540. **พฤติกรรมกรบรีโกล**. บริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ยุพินพรรณ ศิริวัจนกุล. 2540. **จิตวิทยาพัฒนาชนบททรัพยากรธรรมชาติ**. คณะทรัพยากรธรรมชาติ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2546. **การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ พิมพ์ครั้งที่ 3**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวเรศ ทับพันธุ. 2543. **การประเมินผลโครงการตามแนวเศรษฐกิจศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 2**. : กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. พิมพ์ครั้งที่ 6 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2539.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วรนุช ชัยกิตติภรณ์. 2545. การติดตามการดำเนินโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย
ตามนโยบายของรัฐบาล : กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศักดิ์ สุนทรเสณี. ความหมายของทัศนคติ. [ออนไลน์] URL:[http://www.novabizz.com/
NovaAce/Attitude.html/](http://www.novabizz.com/NovaAce/Attitude.html/) [สืบค้นวันที่ 2 กันยายน 2553]
- ศุภลักษณ์ ถาวระ และสนิรัช แก้วมี. 2545. การศึกษาความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร
รายย่อยภายหลังการเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ กรณีศึกษา อำเภอสะเดา จังหวัด
สงขลา.มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมบุญณ์ เจริญจิระตระกูล. 2552. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาวิธีวิจัยทางธุรกิจเกษตร.
คณะเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมบุญณ์ สุริยวงศ์. 2529. เอกสารประกอบการบรรยายการสร้างแบบทดสอบ 3 ศึกษาศาสตร์.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมหวัง พิริยานุวัฒน์. 2540. รวมบทความทางการประเมินโครงการ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุบิน ยุระรัช. 2553. ประโยชน์ของการวัดทัศนคติ. [http://www.bloggang.com/
viewdiary.php?id=inthedark&month=06-2007&date=27&group=2&gblog=27](http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=inthedark&month=06-2007&date=27&group=2&gblog=27)
[สืบค้นวันที่ 15 ธันวาคม 2553]
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2547. ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพักชำระหนี้และลดภาระ
หนี้แก่เกษตรกรรายย่อย พ.ศ.2546.
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดพัทลุง. 2553. สรุปผลการดำเนินงานโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกร
รายย่อยในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ปี 2553 . กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการบริหารการ
จัดการสหกรณ์.
- อาคม โสมอินทร์. 2534. ทัศนคตินักบริหารระดับกลางของการะปะปาส่วนภูมิภาคต่อนโยบาย
โอนกิจการปะปาจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่น. รัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (อัดสำเนา)

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

โครงการวิจัยเรื่อง : ผลการดำเนินงานโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง

เลขที่แบบสอบถาม.....

สถานที่.....

วันที่สัมภาษณ์...../...../.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นเครื่องมือประกอบการรวบรวมข้อมูลโครงการวิจัยเพื่อสารนิพนธ์ (Minor Thesis) สำหรับหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจเกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลและประโยชน์ของผลการศึกษา ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามบนพื้นฐานความเป็นจริงและโดยอิสระ ข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ในครั้งนี้

แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง
- ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุงของเกษตรกร
- ตอนที่ 3 ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง
- ตอนที่ 4 ทักษะคิดของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง

กรุณาเติมข้อมูลในช่องว่างของแต่ละข้อ หรือทำเครื่องหมายถูก ✓ ลงในช่อง สี่เหลี่ยม ให้ตรงกับข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่
เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง [GI01]
2. อายุ.....ปี [GI02]
3. สถานภาพสมรส [GI03]
 1. โสด 2. สมรส
 3. หม้าย 4. แยกกันอยู่/หย่า
4. ศาสนา [GI04]
 1. พุทธ 2. อิสลาม
 3. คริสต์ 4. อื่นๆ
5. ระดับการศึกษา [GI05]
 1. ไม่ได้เรียน 2. ประถมศึกษา
 3. มัธยมศึกษาตอนต้น 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
 5. อนุปริญญา/ปวส. 6. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด.....คน [GI06]
 - จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยเด็กหรือกำลังศึกษา.....คน [GI07]
 - จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงาน.....คน [GI08]
7. ท่านทำการเกษตรประเภทใดเป็นหลัก (ตอบเพียงข้อเดียว) [GI09]
 1. ทำสวนยางพารา 2. ทำนา
 3. ทำสวนผลไม้ 4. เลี้ยงสัตว์
 5. ทำประมง 6. อื่นๆ.....
8. ท่านมีอาชีพรองหรือไม่ [GI10]
 1. มี [GI10] 2. ไม่มี [GI11]
9. ถ้ามีอาชีพรอง ท่านทำอาชีพรองใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1. ทำสวนยางพารา [GI12] 2. ทำสวนผลไม้ [GI13]
 3. ทำนา [GI14] 4. เลี้ยงสัตว์ [GI15]
 5. ทำประมง [GI16] 6. รับจ้างทั่วไป [GI17]
 7. ค้าขาย [GI18] 8. อื่นๆ..... [GI19]
10. ขนาดการถือครองที่ดิน.....ไร่ [GI20]

11. ลักษณะการถือครองที่ดิน [GI21]
1. ของตนเอง 2. เช่า
3. ผู้อื่นให้ทำฟรี 4. ของตนเองและเช่า
5. ของตนเองและผู้อื่นให้ทำฟรี
6. ของตนเอง เช่า ผู้อื่นให้ทำฟรี
12. ลักษณะการใช้ที่ดิน
1. สวนยางพารา.....ไร่ [GI22]
2. ที่นา.....ไร่ [GI23]
3. สวนผลไม้.....ไร่ [GI24]
4. ที่บ้านและบริเวณบ้าน.....ไร่ [GI25]
5. ที่ว่างเปล่า.....ไร่ [GI26]
6. อื่นๆ.....ไร่ [GI27]
13. ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกหรือลูกค้าของกลุ่มหรือธนาคารใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. กลุ่มแม่บ้าน [GI28] 2. กองทุนหมู่บ้าน [GI29]
3. กลุ่มออมทรัพย์ [GI30] 4. สหกรณ์ [GI31]
5. กลุ่มผู้สูงอายุ [GI32] 6. ธ.ก.ส. [GI33]
7. อื่นๆ [GI34]
14. ระยะเวลาที่เป็นสมาชิกสหกรณ์.....ปี [GI35]
15. ท่านมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์ด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. ด้านสินเชื่อ [GI36] 2. ด้านธุรกิจซื้อ [GI37]
3. ด้านธุรกิจขาย [GI38] 4. ด้านเงินฝาก [GI39]
5. ด้านการส่งเสริมการเกษตร[GI40] 6. อื่น ๆ..... [GI41]
16. ปัจจุบันท่านมีทุนเรือนหุ้นเรือนหุ้นกับสหกรณ์เป็นเงินจำนวน.....บาท [GI42]
17. ท่านนำเงินกู้ไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. เป็นค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคในครัวเรือน [GI43]
2. ใช้หนี้แหล่งเงินกู้อื่น [GI44]
3. ใช้ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน [GI45]
4. ใช้ลงทุนในการประกอบอาชีพ [GI46]
5. ปรับปรุงการประกอบอาชีพ [GI47]
6. ปรับปรุงต่อเติมบ้านเรือน [GI48]
7. อื่นๆ [GI49]

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง
ของเกษตรกร

1. ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการลดภาระหนี้จากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. สมาชิกสหกรณ์	[BI01]
☐ 2. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์	[BI02]
☐ 3. ฝ่ายจัดการสหกรณ์	[BI03]
☐ 4. เจ้าหน้าที่ของรัฐ	[BI04]
☐ 5. โฆษณาทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์	[BI05]
☐ 6. โฆษณาทางสิ่งพิมพ์	[BI06]
☐ 7. อื่นๆ.....	[BI07]
2. ผู้แนะนำให้ท่านเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ

☐ 1. สมาชิกสหกรณ์	☐ 2. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์
☐ 3. ฝ่ายจัดการสหกรณ์	☐ 4. เจ้าหน้าที่ของรัฐ
☐ 5. ตัดสินใจเอง	☐ 6. อื่นๆ.....
3. ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานและวิธีการดำเนินงานตามโครงการลดภาระหนี้ฯเพียงใด

☐ 1. เข้าใจมาก	☐ 2. เข้าใจปานกลาง
☐ 3. เข้าใจน้อย	☐ 4. ไม่เข้าใจ
4. ระยะเวลา 2 ปี ในการดำเนินงานโครงการลดภาระหนี้ฯ มีความเหมาะสมหรือไม่[B110]

☐ 1. เหมาะสม	☐ 2. ไม่เหมาะสม
-------------------------------------	--

 หากตอบไม่เหมาะสม ระยะเวลาที่เหมาะสมควรเป็นระยะเวลา.....ปี [B111]
5. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมใดตามโครงการลดภาระหนี้ฯ

☐ 1. กิจกรรมการลดภาระหนี้	☐ 2. กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ
☐ 3. ทั้ง 2 กิจกรรม	

 (หากตอบเข้าร่วมกิจกรรมการลดภาระหนี้เพียงกิจกรรมเดียว ข้ามไปตอบ ข้อ 8)
6. ท่านได้ปฏิบัติตามแผนการฟื้นฟูอาชีพหรือไม่

☐ 1. ปฏิบัติ	☐ 2. ไม่ได้ปฏิบัติ
-------------------------------------	---
7. กิจกรรมที่ท่านดำเนินการตามแผนการฟื้นฟูอาชีพ

☐ 1. ปรับปรุงการผลิตอาชีพหลัก	☐ 2. ทำการเกษตรผสมผสาน
☐ 3. ประกอบอาชีพเสริม	☐ 4. เปลี่ยนอาชีพใหม่
☐ 5. อื่นๆ.....	

8. ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการลดภาระหนี้ฯ [BI15]

1. เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง
2. เข้าร่วมกิจกรรมบางครั้งตามโอกาส
3. ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกับสหกรณ์

9. สาเหตุที่ท่านไม่เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการลดภาระหนี้ฯ เนื่องจากสาเหตุใด [BI16]

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง

1. ระดับรายได้ ค่าใช้จ่าย หนี้สิน และเงินออมของครัวเรือนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ

รายการ	ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ (บาท/ครัวเรือน/ปี)		หลังเข้าร่วมโครงการฯ (บาท/ครัวเรือน/ปี)	
● รายได้จากอาชีพหลัก				
1. ทำสวนยางพารา		[EF01]		[EF02]
2. ทำนา		[EF03]		[EF04]
3. เลี้ยงสัตว์		[EF05]		[EF06]
4. ทำประมง		[EF07]		[EF08]
5. อื่นๆ.....		[EF09]		[EF10]
● รายได้จากอาชีพเสริม				
1. ทำสวนยางพารา		[EF11]		[EF12]
2. ทำนา		[EF13]		[EF14]
3. เลี้ยงสัตว์		[EF15]		[EF16]
4. ทำประมง		[EF17]		[EF18]
5. รับจ้างทั่วไป		[EF19]		[EF20]
6. ค้าขาย		[EF21]		[EF22]
7. อื่นๆ.....		[EF23]		[EF24]
รวมรายได้ของครัวเรือน		[EF25]		[EF26]

รายการ	ก่อนเข้าร่วม โครงการฯ (บาท/ครัวเรือน/ปี)	หลังเข้าร่วม โครงการฯ (บาท/ครัวเรือน/ปี)
● ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ		
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพทางการเกษตรเฉลี่ย	[EF27]	[EF28]
2. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพเสริมเฉลี่ย	[EF29]	[EF30]
● ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน		
1. ค่าอาหาร	[EF31]	[EF32]
2. ค่ารักษาพยาบาล	[EF33]	[EF34]
3. ค่าเครื่องนุ่งห่ม	[EF35]	[EF36]
4. ค่าของใช้ในครัวเรือน	[EF37]	[EF38]
5. ค่าประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์	[EF39]	[EF40]
6. ค่าการศึกษา	[EF41]	[EF42]
7. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	[EF43]	[EF44]
8. จ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ (ในและนอกระบบ)	[EF45]	[EF46]
9. อื่นๆ.....	[EF47]	[EF48]
รวมค่าใช้จ่ายของครัวเรือน	[EF49]	[EF50]
● หนี้สินในระบบ		
1. ธ.ก.ส.	[EF51]	[EF52]
2. ธนาคารพาณิชย์.....	[EF53]	[EF54]
3. สหกรณ์	[EF55]	[EF56]
4. กองทุนหมู่บ้าน	[EF57]	[EF58]
5. อื่นๆ.....	[EF59]	[EF60]
● หนี้สินนอกระบบ		
1. พ่อค้า นายทุน	[EF61]	[EF62]
2. ญาติ พี่น้อง	[EF63]	[EF64]
3. อื่นๆ.....	[EF65]	[EF66]
รวมหนี้สินของครัวเรือน	[EF67]	[EF68]

รายการ	ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ (บาท/ครัวเรือน/ปี)	หลังเข้าร่วมโครงการฯ (บาท/ครัวเรือน/ปี)
● เงินออมของครัวเรือน		
1. เงินฝากธนาคารพาณิชย์	[EF69]	[EF70]
2. เงินฝากองค์กรการเงินชุมชน	[EF71]	[EF72]
3. เงินฝากสหกรณ์	[EF73]	[EF74]
4. เงินสดในมือ	[EF75]	[EF76]
5. อื่นๆ.....	[EF77]	[EF78]
รวมเงินออมของครัวเรือน	[EF79]	[EF80]

2. ท่านได้รับผลประโยชน์อะไรบ้างจากโครงการลดภาระหนี้ฯ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. รายได้เพิ่มขึ้น [EF81]
2. หนี้สินน้อยลง [EF82]
3. เงินออมเพิ่มมากขึ้น [EF83]
3. หลังจากสิ้นสุดโครงการลดภาระหนี้ฯ ความสามารถในการชำระหนี้สินสหกรณ์เป็นอย่างไร
1. สามารถชำระหนี้สินสหกรณ์ได้ทั้งหมด [EF84]
2. สามารถชำระหนี้สินสหกรณ์ได้บางส่วน
3. ไม่สามารถชำระหนี้สิน
4. สาเหตุไม่สามารถชำระหนี้สินแก่สหกรณ์ได้ เนื่องจาก [EF85]
1. มีหนี้สินแหล่งอื่นต้องชำระ
2. ราคาผลผลิตตกต่ำ
3. ไม่ประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูอาชีพ
4. เกิดภัยธรรมชาติผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย
5. อื่นๆ
5. หลังจากเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ คุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างไร
1. ดีขึ้น 2. แย่ลง [EF86]
3. ไม่เปลี่ยนแปลง
6. หลังจากเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ฯ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์เป็นอย่างไร [EF87]
1. มากขึ้น 2. น้อยลง
3. ไม่เปลี่ยนแปลง

ตอนที่ 4 ทักษะคติของเกษตรกรต่อโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง
คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้อย่างละเอียดและพิจารณาคำถามโดยทำเครื่องหมายถูก (✓)
ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียง 1 คำตอบ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย มาก (4)	เห็นด้วย ปานกลาง (3)	เห็นด้วย น้อย (2)	ไม่เห็น ด้วย (1)	
1. โครงการลดภาระหนี้ ฯ สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าและสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้					[AI01]
2. ท่านได้รับความสะดวกในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ สหกรณ์และหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบโครงการ					[AI02]
3. ท่านได้รับโอกาสในการฟื้นฟูอาชีพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีความมั่นคงด้านอาชีพมากขึ้น					[AI03]
4. ท่านสามารถนำเงินอุดหนุนกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพ จำนวน 3,000 บาท ไปใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมตามแผนฟื้นฟูอาชีพได้อย่างเพียงพอ					[AI04]
5. การให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลผ่านโครงการลดภาระหนี้ ฯ สามารถช่วยแก้ปัญหาด้านหนี้สินของเกษตรกรได้					[AI05]

ขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าเพื่อตอบแบบสอบถาม

นางทีนากร เกิดผล ผู้วิจัย

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล		นางทินากร เกิดผล
วัน เดือน ปีเกิด		30 เมษายน 2514
การศึกษา	พ.ศ. 2537	ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์) สถาบันราชภัฏสงขลา
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2538 - 2539	นักพัฒนาชุมชน 3 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
	พ.ศ. 2540 - 2544	นักวิชาการสหกรณ์ 3 - 4 สำนักงานสหกรณ์อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
	พ.ศ. 2545 - 2547	นักวิชาการสหกรณ์ 5 - 6 สำนักงานสหกรณ์จังหวัดยะลา
	พ.ศ. 2548 - 2549	นักวิชาการสหกรณ์ 6 ว สำนักงานสหกรณ์จังหวัดตรัง
	พ.ศ. 2550 - ปัจจุบัน	นักวิชาการสหกรณ์ชำนาญการ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดพัทลุง